

ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΜΕΡΟΣ II

DIE WAHLFABRT ZUM PONTOS TEIL II

ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟΝ ΠΟΝΤΟ ΜΕΡΟΣ II

Περιοδική Έκδοση της Ένωσης Ποντίων Ελβετίας • Χριστιαναρτς 2014 • Τεύχος 7
Zeitschrift der Vereinigung der Griechen aus Pontos in der Schweiz • Dezember 2014 • Nr. 7

...Σα ξένα τοπέα λάσκουμαι αμόν σασουρεμένον, τεμόν το σπύτ' κ' εγνωρτσε εμέν, ν' αιλεί εμέν τον ξένον...

Εκδότης: Ένωση Ποντίων Ελβετίας · **Υπεύθυνος Έκδοσης και Ύλης:** Γιώργος Νικολαΐδης

Herausgeber: Vereinigung der Griechen aus Pontos in der Schweiz · **Chefredaktor:** Georg Nikolaidis

Συντακτική ομάδα: Νώντας Καλπακίδης, Στέλλα Νικολαΐδη, · **Συνεργάτες αυτού του τεύχους:** Σάββας Τοπαλίδης, Έστερ Μένετ, Μαρία Φόρστερ, Γιώργος Ευθυμιάδης

Redaktionsteam: Nondas Kalpakidis, Stella Nikolaidis · **Mitwirkende der aktuellen Ausgabe:** Savvas Topalidis, Esther Menet, Maria Forster, Georgios Efthimiadis

Σελιδοποίηση: Γιώργος Νικολαΐδης · **Σχεδιασμός Λογότυπου:** Γιώργος Μιχαλόπουλος
Layout: Georg Nikolaidis · **Logo-Design:** Georg Michalopoulos

Μεταφράσεις - Διορθώσεις: Γιώργος Νικολαΐδης, Μαρία Γκρεκολίδη, Βίκυ Καραγιάνη
Übersetzungen - Korrekturen: Georg Nikolaidis, Maria Grecolidi, Vicky Karagiannis

Φωτογραφίες: Επιτροπή Ποντιακών Μελετών, Γεώργιος Ευθυμιάδης, Γεώργιος Νικολαΐδης, Έστερ Μένετ, Μαρία Γκρεκολίδη

Fotos: Komitee für Pontische Studien, Georgios Efthimiadis, Georg Nikolaidis, Esther Menet, Maria Grecolidis

Περιεχόμενα / Inhaltsverzeichnis

Σελίδα / Seiten

Αράευμαν (αναζήτηση, ψάξιμο): "... Καλώς έρθετεν αδέρφια..." 3
Araevman (suchen, entdecken): "... Καλώς έρθετεν αδέρφια..." 3

Θύμψη (ενθύμηση): Σημαντικές πόλεις του Ποντιακού Ελληνισμού (μέρος II) 4-9
Thympsi (Erinnerung): Bedeutende Städte der Pontos-Griechen (Teil II) 10-14

Ιβόρισμα (λίχνισμα): Ιβόρισμα (λίχνισμα) - Σε πρώτο πρόσωπο 15-17
Iworisman (die Spreu vom Weizen trennen): Persönliche Ansicht 29-31

Ιβόρισμα (λίχνισμα): Το προσκύνημα στον Πόντο (μέρος II) 17-28
Iworisman (die Spreu vom Weizen trennen): Die Wallfahrt zum Pontos (Teil II) 32-43

“... Καλώς έρθετε αδέρφια...” *

Στο παρόν τεύχος συνεχίζουμε με το δεύτερο μέρος του γλαφυρού χρονογραφήματος που επιμελήθηκε ο πρώην πρόεδρος της Ένωσης **Σάββας Τοπαλίδης**. Θυμίζει σε όσους είχαμε την τύχη να ακολουθήσουμε και μεταφέρει νοερά αυτούς που θα μας ακολουθήσουν στο επόμενο ταξίδι μας, την ατμόσφαιρα του προσκυνήματος στον Πόντο το 2011. Τις δικές τους αναμνήσεις από το προσκύνημα καταθέτουν και οι **Έσθερ Μένετ, η Μαρία Φόρστερ και ο Γιωρίκας Ευθυμιάδης**. Τα κείμενα συνοδεύει και πάλι μια σύντομη ιστορική αναφορά στις πόλεις προορισμούς μας.

Μια βροχερή και κρύα Τετάρτη στο πανεπιστήμιο της Ζυρίχης παρακολούθησα μια ενδιαφέρουσα συζήτηση για την ελληνική οικονομική κρίση οργανωμένη από τον Σύλλογο Ελλήνων Επιστημόνων Ελβετίας. Και αν για το κάθενα, ειδήμονα ή μή, τα αίτια της κρίσης μπορεί να είναι διαφορετικά, η πιό απτή συνέπεια αυτής είναι οι χιλιάδες νέοι Έλληνες μετανάστες των τελευταίων 5 ετών. Η χλιοτραγουδισμένη ξενιτιά είναι απόλυτα συυφασμένη με την χιλιόχρονη ιστορία του Ελληνισμού και ειδικότερα των Ποντίων. Και αν για κάποιους η ξενιτιά είναι ανάθεμα, κατάρα, για μένα προσωπικά που την βίωσα πριν από ακριβώς 20 χρόνια είναι ευλογία. Ως μια άλλη Μαύρη Θάλασσα θα χρειαστεί βέβαια να την εξευμενίσεις, και όταν πιά θα πάψει να σε απασχολεί, ο Άξενος, θα έχει δώσει την θέση του στον Εύξεινο Πόντο... *Καλώς έρθετε αδέρφια*, Γιάννη, Παντελή, Μπάμπη, Νίνα, Πασχάλη, Αλεξάνδρα, Ηλία, Πωλίνα, Βασίλη, Γαλήνη, Γρηγόρη, Μαρίνα, Λάζαρε, Νίκο, Παναγιώτα και όσα άλλα καινούργια μέλη της Ένωσης μου διαφεύγουν.

ο Ελβετόν

In der aktuellen Ausgabe setzen wir die Erzählung über die Wallfahrt in die Region Pontos fort, verfasst vom ehemaligen Präsidenten der Vereinigung **Sawas Topalidis**. Es gelang ihm nicht nur, den Teilnehmenden das Erlebte wieder in Erinnerung zu rufen, sondern auch speziell denjenigen Mitgliedern, die in ein paar Monaten eine Wallfahrt planen, einen Einblick in die Atmosphäre einer Reise in eine andere Welt zu ermöglichen. Ihre persönlichen Erinnerungen teilen uns auch **Esther Menet, Maria Forster** und **Yiorikas Eftimiadis** mit.

An einem kalten und regnerischen Mittwoch besuchte ich eine interessante Podiumsdiskussion über die griechische Wirtschaftskrise, organisiert durch den Verein Griechischer Akademiker in der Schweiz. Und auch wenn für alle, Experten oder nicht, die Ursachen der Wirtschaftskrise unterschiedlich sind, ihre greifbarste Konsequenz ist der Zustrom Tausender griechischer Einwanderer in den letzten 5 Jahren. Die vielbesungene “Fremde” ist eng mit der Geschichte des Griechentums und speziell der Pontier verbunden. Und auch wenn die “Fremde” für viele ein Gräuel oder Fluch ist, für mich persönlich, selbst vor 20 Jahren betroffen, ist diese ein Segen. Man muss jedoch die Fremde besänftigen und ähnlich wie unsere Vorfahren das “schwarze” in ein gastfreundliches (efxinos) Meer umwandeln. In diesem Sinne heiße ich alle neuen Mitglieder der Vereinigung, wie **Yiannis, Pantelis, Babis, Nina, Paschalis, Alexandra, Ilias, Polina, Vassilis, Galini, Grigoris, Marina, Lasaros, Nikos, Panagiota** und alle weiteren, hier nicht genannten, herzlich willkommen.

G.N.

(*Herzlich willkommen Brüder)

Τραπεζούντα. Κάρτ-ποστάλ των αρχών του 20ου αιώνα.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

του Γιώργου Νικολαΐδη*

Με αφορμή το χρονογράφημα της εκδρομής στον Πόντο, συνεχίζουμε την σύντομη γνωριμία με τις πόλεις που περιηγηθήκαμε, εστιάζοντας ιδιαίτερα στα χρόνια της ακμής πριν από την μεγάλη έξοδο. Σε επόμενα τεύχη και σε συνδυασμό με άλλες θεματικές θα ακολουθήσουν αφιερώματα και σε άλλες πόλεις και περιοχές που ήκμασε ο Ποντιακός Ελληνισμός.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑ

Η ωραιότερη πόλη του Πόντου, η πρωτεύουσα της Αυτοκρατορίας των Κομνηνών, το τελευταίο καταφύγιο του Ελληνισμού. Η Τραπεζούντα ιδρύθηκε το 756 π.χ. (έναν χρόνο πριν από την Ρώμη) από κατοίκους της Σινώπης ως εμπορικός σταθμός. Πήρε

το όνομα της είτε από το τραπεζοειδή βράχο που είναι χτισμένη είτε από την ομώνυμη αρκαδική πόλη, που κατά μία εκδοχή είναι μητρόπολη της. Το 400 π.χ. έφτασε ο Ξενοφώντας με τους Μυρίους και αναφωνεί το περίφημο “θάλαττα,θάλαττα...”. Διατήρησε την σπουδαιότητα της κατά τους Μιθριδατικούς και Ρωμαϊκούς καιρούς, όπως και κατά την διάρκεια της πρώιμης βυζαντινής περιόδου.

Πραγματική ακμή όμως γνώρισε η Τραπεζούντα με την ίδρυση της ομώνυμης Αυτοκρατορίας από τον βασιλικό οίκο των Κομνηνών, όταν η Κωνσταντινούπολη κατακτήθηκε από τους Φράγκους το 1204. Οι εγγονοί του τελευταίου αυτοκράτορα, Αλέξιος και Δαυίδ φυγαδεύτηκαν από την Πόλη και με την βοήθεια των Ιβήρων κατέλαβαν την Τραπεζούντα και διατήρησαν αυτόνομο κράτος μεταξύ του 1204 και 1463.

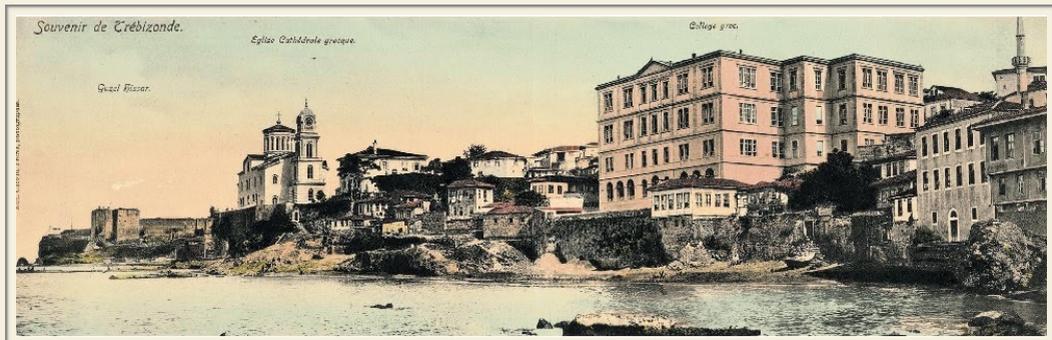
Στη μεγαλύτερη διάρκεια της ύπαρξης του Ποντιακού αυτού κράτους, η πόλη αναδεικνύεται σε σπουδαίο κέντρο γραμμάτων και τεχνών. Αυτή η εποχή χάρισε στον Ευρωπαϊκό διανοησμό την προσωπικότητα του **Βησσαρίωνα**, που θεωρείται πως επηρέασε καθοριστικά το **Διαφωτισμό** και την **Αναγέννηση** και που ως καρδινάλιος της παπικής εκκλησίας, προτάθηκε δύο φορές ως Πάπας. Η Τραπεζούντα τον 14ο αιώνα υπήρξε κέντρο της αστρονομίας και των μαθηματικών, με ονομαστούς δασκάλους τον Γρηγόριο Χιονιάδη, τον Κωνσταντίνο Λουκίτη και τον κληρικό Μανουήλ. Ο περίφημος «δρόμος του μεταξιού», που έωνε την Άπω Ανατολή με τη Δύση, περνούσε από το λιμάνι της Τραπεζούντας.

Δυστυχώς όμως, η σχέση ανταγωνισμού με το Βυζάντιο, και οι εσωτερικές έριδες, έκαναν ευάλωτη την αντίσταση στην επερχόμενη οθωμανική απειλή και έτσι τρία μόλις χρόνια μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης, η Τραπεζούντα παραδόθηκε από τον τελευταίο αυτοκράτορα **Δαβίδ** στον Μωάμεθ Β'. Τα χρόνια που ακουλούθησαν ο ελληνικός πληθυσμός της πόλης και της ενδοχώρας γνώρισε έναν πρωτοφανή εξισλαμισμό. Οι χριστιανικοί ναοί καταλήφθηκαν, οι επισκοπές της άλλοτε ένδο-

ξης μητρόπολης Τραπεζούντας από 17 μειώθηκαν σε δύο και οι χιλιάδες κάτοικοι των περιοχών του **Όφι**, **Σουρμένων**, της **Χαλδίας** είτε εξισλαμίσθηκαν και κάπιοι εξ αυτών διατήρησαν την ποντιακή διάλεκτο, είτε παρέμειναν κρυπτοχριστιανοί, γνωστοί με την προσωνυμία **κλωστοί** (κλώθω = γυρνάω).

Το πρώτο πραγματικό σημάδι επανόδου των Ελλήνων στην πόλη είναι η ίδρυση του Φροντιστηρίου Τραπεζούντας το 1682 από τον **Σεβαστό Κυμινήτη**. Η στρατηγική θέση της πόλης ιδιαίτερα μετά την έκδοση του **Χατί-Χουμαγιούν** το 1856, που επέτρεψε σε πολλούς κλωστούς να αποκαλύψουν την πραγματική τους ταυτότητα, η ελληνική κοινότητα άρχισε και πάλι να ανακάμπτει και εκμεταλευόμενη την στρατηγική θέση της πόλης να καταστεί ένα από τα σημαντικότερα οικονομικά κέντρα του Εύξεινου Πόντου.

Είναι η εποχή που από τις τέσσερις τράπεζες που λειτουργούσαν στην πόλη, οι τρεις, **Καπαγιαννίδη**, **Φωστηρόπουλου**, **Θεοφύλακτου**, ήταν ελληνικής ιδιοκτησίας. Ιδρύονται δεκάδες σωματεία, όπως η **“Αδελφότητα των Κρωμναίων”**, **“Μέριμνα Ποντίων Κυριών”**, **“Μέλισσα”**, **Πρό-**

Τραπεζούντα. Το Φροντιστήριο και ο ναός του Αγ. Γρηγορίου. Κάρτ-Ποστάλ του 20ου αιώνα

“οδος”, το “**Ορφανοτροφείων Τραπεζούντας**”, πολλές εφημερίδες, όπως “**Ελεύθερος Πόντος**”, “**Φάρος της Ανατολής**”, “**Ηχώ του Πόντου**” περιοδικά όπως “**Εύξεινος Πόντος**” της οικογένειας Κτενίδη. Το 1902 το Φροντιστήριο Τραπεζούντας, το κορυφαίο εκπαιδευτικό ίδρυμα του Ποντιακού Ελληνισμού και όχι μόνο, οικοδομείται εκ βάθρων.

Η είσοδος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων και η σύντομη κατοχή της πόλης από τους Ρώσους το 1916, είχε ως αποτέλεσμα το τέλος της ακμής της πόλης και την απαρχή των διωγμών του ελληνικού στοιχείου. Ακόμη και εάν η εμβληματική μορφή του μητροπολίτη Τραπεζούντας και αργότερα Αθηνών **Χρυσανθού** βοήθησε τους χριστιανούς κατοίκους της πόλης να αντιμετωπίσουν λιγότερα δεινά σε σχέση με αυτούς του Δυτ. Πόντου, χιλιάδες αναγκάστηκαν να καταφύγουν στην Ρωσία και οι υπόλοιποι στην πικρή έξοδο για την Ελλάδα.

Η Τραπεζούντα παραμένει μια πόλη με πολλά αξιοθέατα που ανάγονται στην εποχή που μεσουρανούσε ο Ποντιακός Ελληνισμός, και μάλιστα πολλά από αυτά διατηρούνται σε καλή κατάσταση. Έτσι σε ένα από τα φαράγγια που κατεβαίνουν ως την θάλασσα βρίσκεται η ερειπωμένη ακρόπολη της Τραπεζούντας, το παλάτι και το κάστρο των Μεγάλων Κομνηνών. Το οικονομικό συγκρότημα χρονολογείται το 13ο αιώνα. Η εντυπωσιακή περιγραφή του παλατιού της Τραπεζούντας, που σώζεται από τις αρχές του 15ου αιώνα στο “**Εγκώμιον Τραπεζούντος**” του Βησσαρίωνα, τονίζει την οχυρή θέση των βασιλικών διαμερισμάτων και εξαιρεί τη μεγαλοπρέπεια των εσωτερικών χώρων.

Σ’ ένα ακρωτήριο στη δυτική πλευρά της πόλης, βρίσκεται ο ναός της **Αγίας Σοφίας**, ο οποίος εδω και μερικούς μήνες και παρόλες τις διαμαρτυρίες του Ποντιακού Ελληνισμού λειτουργεί ως τέμενος. Πρόκειται για ναό με εξέχουσα θέση τόσο ανάμεσα στα μνημεία του Πόντου, όσο και ανάμεσα στα βυζαντινά μνημεία γενικότερα. Η ιδιομορφία του ναού έγκειται κυρίως στη συνύπαρξη ετερόκλητων επιδράσεων, οι οποίες παραπέμπουν άλλοτε στη Δύση και άλλοτε στην Ανατολή. Ο ναός, σταυροειδής εγγεγραμμένος με τρούλο, νάρθηκα και τρία εντυπωσιακά πρόπυλα, αποτελεί το κέντρο ενός ευρύτερου οχυρωμένου οικοδομικού συγκροτήματος. Η Αγία Σοφία μετατράπηκε σε τζαμί το 1557, εγκαταλείφθηκε τον 19ο αιώνα, μετατράπηκε σε μουσείο και το 2014 ξανά σε τέμενος.

Σημαντική βυζαντινή εκκλησία είναι και αυτή του **Αγίου Ευγενίου**. Χτισμένη λίγες δεκάδες ανατολικά της ακρόπολης και με θέα προς το φαράγγι που την περιβάλλει, διακρινόταν για την οχυρή θέση της. Πρόκειται για μια βασιλική που μετασκευάστηκε σε τρουλαίο ναό. Οι τοιχογραφίες του 14ου αιώνα στο εσωτερικό είναι σήμερα ασβεστωμένες, αφού ο ναός μετατράπηκε σε τέμενος με την ονομασία “Γενί Τζουμά Τζαμί”.

Η **Παναγία Χρυσοκέφαλος**, του 10ου αιώνα μετατράπηκε το 1461 σε τέμενος του Πορθητή. Η επωνυμία “Χρυσοκέφαλος” προέρχεται είτε από την χάλκινη κάλυψη των πλακών του τρούλου του ναού, που από μακριά φάνταζε χρυσός, είτε - το πιθανότερο - στην ύπαρξη εικόνας της Θεοτόκου με ανάλογη χρυσή επένδυση. Κατά τη διάρκεια της Αυτοκρατορίας των Μεγάλων Κομνηνών ο ναός αυτός υπήρξε μητρόπολη της Τραπεζούντας, χώρος πραγματοποίησης επίσημων τελετών και στέψων, σπουδαίο ταφικό καθίδρυμα, αλλά και κα-

ταφύγιο στις δύσκολες στιγμές. Στη Χρυσοκέφαλο έχουν ταφεί και δύο μητροπολίτες του 14ου αιώνα, ο Βαρνάβας (1333) και ο Βασίλειος (1364) και μέλη της δυναστείας των Μεγάλων Κομνηνών. Άλλες σημαντικές βυζαντινές εκκλησίες της Τραπεζούντας, που έγιναν τζαμιά, είναι η Αγία Άννα, ο Άγιος Ανδρέας, ο Άγιος Μιχαήλ, ο Άγιος Φίλιππος και ο Άγιος Σάββας.

Άξιοθέατα και παράλληλα αδιάψευστοι μάρτυρες της ευμάρειας της ελληνοποντιακής κοινότητας αποτελούν τα σωζόμενα αρχοντικά των Ελλήνων και κυρίως οι πολύ γνωστές επαύλεις του **Θεοφύλακτου** και του **Καπαγιαννίδη**, αλλά βεβαίως και το

Φροντιστήριο Τραπεζούντας, ένα επιβλητικό νεοκλασικό κτίριο με κίονες ιωνικού ρυθμού και αετώματα. Το κτήριο που κατασκευάστηκε εξ ολοκλήρου με δωρεές Ελλήνων της Τραπεζούντας και της Διασποράς, χρησιμοποιείται ακόμη και σήμερα ως σχολείο.

Το εσωτερικό της Αγίας Σοφίας

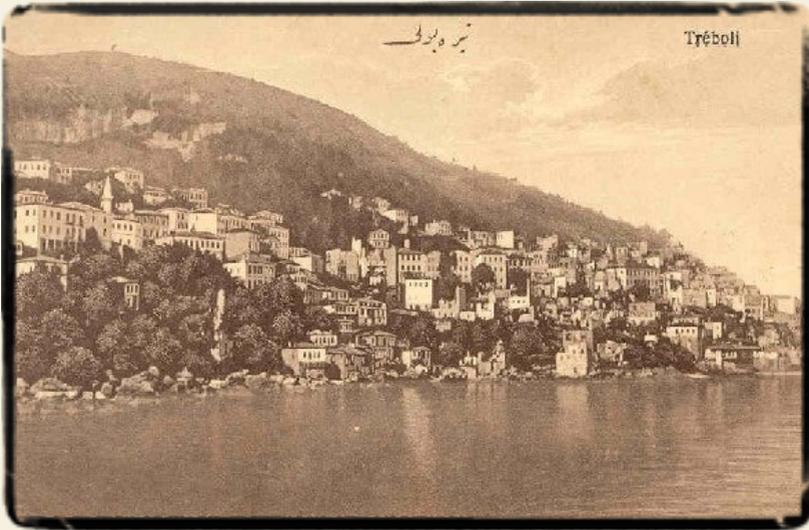
ΠΛΑΤΑΝΑ

Το ελληνικό όνομα της πόλης οφείλεται στο ιερό άλσος με πλατάνια που υπήρχε στην περιοχή. Ενώ η ενδοχώρα των Πλατάνων βιώσε εκτεταμένους εξισλαμισμούς, οι δύο ελληνικές συνοικίες της πόλης, τα **Κυρίως Πλάτανα** και η **Γιανλού** είχαν το 1914 2'000 Έλληνες κατοίκους οι οποίοι διατηρούσαν τουλάχιστον τρεις εκκλησίες (Ταξιάρχων, Αγ. Γρηγορίου και Αγ. Γεωργίου), όπως και το **Φροντιστήριο Πλατάνων**, χτισμένο το 1900.

Η έπαυλη του τραπεζίτη Κ. Θεοφύλακτου

Στην ενδοχώρα των Πλατάνων βρίσκεται η λίμνη και ο ποταμός **Σέρα**. Οι κάτοικοι της περιοχής φημίζονταν για τις επιδόσεις και το πάθος τους στον τρομαχτό χορό, που αργότερα στην Ελλάδα, ο πυρίχιος χορός έφτασε να αποκαλείτε σε παμποντιακό επίπεδο Σέρα.

Πανοραμική άποψη της Τρίπολης από τις αρχές του 20ου αιώνα

ΤΡΙΠΟΛΗ

Η Τρίπολη βρίσκεται κοντά στις εκβολές του ποταμού Χαρσιώτη (Harşit), 77 χλμ. δυτικά της Τραπεζούντας και 54 χλμ. ανατολικά της Κερασούντας. Η ονομασία της πόλης οφείλεται στη δημιουργία της από τρεις προϋπάρχουσες αρχαίες πόλεις, **Ισχύπολη**, **Αργύρια** ή **Αργύρεια** και **Φιλοκάλεια**. Επί Μεγάλων Κομνηνών αποτελούσε μία από τις σπουδαιότερες πόλεις της Αυτοκρατορίας. Το 1461 κατακτήθηκε από το Μωάμεθ τον Πορθητή στη διάρκεια της εκστρατείας του εναντίον των Κομνηνών. Μετά την κατάληψη εγκαταστάθηκαν εκεί οι Τουρκομάνοι νομάδες Çerpi, ενώ η πλειοψηφία των Ελλήνων είτε την εγκατέλειψε, είτε υποχρεώθηκε να αλλαξοπιστήσει. Σύμφωνα με τις υπάρχουσες ενδείξεις, από το 15ο έως το 18ο αιώνα αναπτύχθηκε οικονομικά ως λιμάνι αλλά δε συναντάμε μεγάλη αύξηση πληθυσμού.

Η ανακάλυψη πλούσιων κοιτασμάτων μετάλλων στην περιοχή οδήγησε το 18ο αιώνα

αρκετούς μεταλλουργούς από την περιοχή της Χαλδίας στην Τρίπολη. Το 19ο αιώνα υπήρχαν δύο εκκλησίες, η μεγάλη ήταν αφιερωμένη στον **Αρχάγγελο Μιχαήλ** και η μικρή βυζαντινή και χτισμένη σε βράχο εκκλησία, στη **Ζωοδόχο Πηγή**. Το 1905 με εισφορές της ελληνικής κοινότητας ιδρύθηκαν τα **Μαυρίδεια Εκπαιδευτήρια**, που περιλάμβαναν επτατάξια αστική σχολή αρρένων και πεντατάξιο παρθεναγωγείο, με 6 δασκάλους και 350 μαθητές. Από το 1910 έως το 1912 αρκετοί ορθόδοξοι εγκατέλειψαν την Τρίπολη για οικονομικούς λόγους με προορισμό τη Ρωσία. Το ξημέρωμα της Κυριακής **16 Νοεμβρίου 1916** ξεκίνησε ο εκτοπισμός περίπου 3'000 ορθοδόξων Οδηγήθηκαν στο χωριό Μπρικ, ένα εγκαταλειμμένο Αρμενοχώρι όπου κάποτε ζούσαν 500 οικογένειες. Τέσσερις μήνες, σημειώθηκε επιδημία με αποτέλεσμα το θάνατο πολλών. Αργότερα προχώρησαν προς τη Ρωσία, όπου παρέμειναν περίπου 9 μήνες και τελικά τον **Απρίλιο του 1919** αρκετοί από τους Τριπολίτες εγκατέλειψαν τη Ρωσία και κατευθύνθηκαν προς την Ελλάδα.

ΑΜΑΣΕΙΑ

Πόλη του δυτικού Πόντου 130 χιλιόμετρα νότια της Σαμψούντας. Περιβάλλεται από απόκρημνα όρη και διασχίζεται από τον ποταμό Ίρη. Η πόλη σήμερα αποτελεί μια ευχάριστη όαση ομορφιάς και ηρεμίας, με ανακαινισμένα κτίρια και ερημωμένους τους τάφους των **Μιθριδατών**. Στις πλαγιές του βουνού που ορθώνεται στα βόρεια της πόλης, σώζονται, μέχρι και σήμερα, οι λαξευτοί τάφοι των βασιλιάδων που προκαλούν το ενδιαφέρον και την περιέργεια των επισκεπτών. Πατρίδα του γεωγράφου **Στράβωνα** και γνωστή από τα αρχαία χρόνια η Αμάσεια υπήρξε, στην ελληνιστική περίοδο, πρωτεύουσα του βασιλείου των Μιθριδατών, στη ρωμαϊκή, πρωτεύουσα ομώνυμης ρωμαϊκής επαρχίας και στα βυζαντινά χρόνια, έδρα μητροπολιτικής περιφέρειας. Στα μέσα του 19ου αιώνα η πόλη αριθμούσε 3'000 Έλληνες σε σύνολο 42'000 κατοίκων και διατηρούσε μια οκτατάξια Αστική σχολή, ένα Παρθεναγωγείο, και τρεις εκκλησίες (Αγ. Γεώργιος, Αγ. Χαράλαμπος και Αγ. Βασίλειος).

Η ελληνική κοινότητα είχε την ίδια τραγική κατάληξη όλων των χριστιανικών κοινοτήτων του Δυτικού Πόντου. Όσοι επιβίωσαν από τις γενοκτόνες διώξεις, αναγκάστηκαν να διαφύγουν στην Ελλάδα και αλλού.

Ιδιαίτερα όμως η πόλη αυτή μας είναι γνωστή για τα φριχτά **δικαστήρια ανεξαρτησίας** (*Istiklal Mahkemeleri*) και τις εξοντωτικές φυλακές που χτίστηκαν εκεί ειδικά για την εξόντωση του ελληνικού στοιχείου. Από το Γενάρη του 1921 μέχρι την ανταλλαγή πέρασαν από τις υγρές φυλακές της Αμάσειας όλοι οι Έλληνες απ' όλες τις περιοχές του Πόντου που διακρίνονταν στο εμπόριο, στον πλούτο, στις επιστήμες και την κοινωνική ζωή.

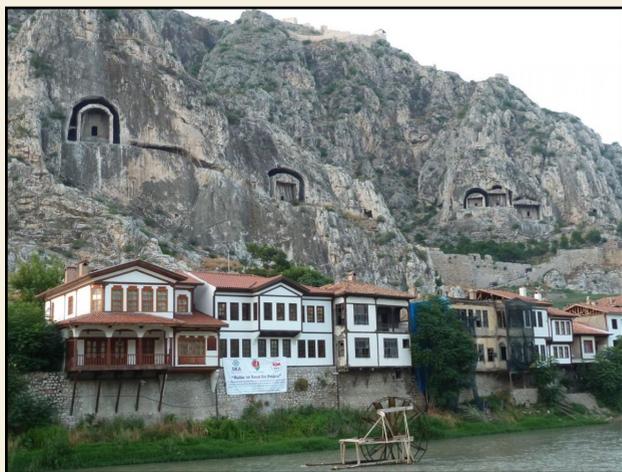
Πηγές/Ενδεικτική Βιβλιογραφία:

Καλεντερίδης Σ., Δυτικός Πόντος Βιθυνία-Παφλαγονία Πόντου, Αθήνα 2005

Καλεντερίδης Σ., Ανατολικός Πόντος, Αθήνα 2006

Nişanyan S., Nişanyan M. Εύξεινος Πόντος, Αθήνα 2001

Σαμουηλίδης Χ., Ιστορία του Ποντιακού Ελληνισμού, Θεσ/νίκη 2002

Αποψη της Αμάσειας με τους τάφους των Μιθριδατών

Νίκος Καπετανίδης. Δημοσιογράφος. Θύμα των λεγόμενων δικαστηρίων ανεξαρτησίας

DIE STÄDTE DER PONTOS GRIECHEN

von Georg Nikolaidis*

Die folgenden Seiten sind weiteren fünf Städten des historischen Pontos, die wir während unserer Wallfahrt näher kennengelernt haben, gewidmet. In späteren Ausgaben werden wir uns im Zusammenhang mit anderen Themen mit weiteren Städten und auch Regionen beschäftigen.

TRAPEZOUNTA

Die schönste Stadt des Pontos, die Hauptstadt des Reiches der **Kommenen**, der letzte Zufluchtsort der Griechen. Trapezount wurde als Handelsposten im Jahre 756 v. Chr. von Bewohnern von Sinope gegründet. Es hat seinen Namen entweder vom trapezförmigen Fels oberhalb der Stadt, oder wurde nach der gleichnamigen arkadischen Stadt benannt. Hier ertönte nach unendlichen Strapazen das berühmte "*Thalatta, Thalatta*" ("das Meer, das Meer") von **Xenophon** und seinem Zug der Zehntausend.

Die Stadt behielt ihre Bedeutung während der Herrschaft der **Mithridaten** und der römischen Zeit, sowie in der frühen byzantinischen Zeit bei. Ihre Blüte aber erlebte Trapezount mit der Gründung des Reiches des Königshauses der Komnenen, als Konstantinopel im Jahre 1204 von den Kreuzrittern erobert wurde. Die Enkel des letzten Kaisers, **Alexios** und **David** verliessen die Stadt und besetzten mit Hilfe der Iberer Trapezount und etablierten zwischen 1204 und 1463 einen autonomen Staat, das **Kaiserreich Trapezount**. Die Stadt wurde zu einem bedeutenden Zentrum der Kultur und der Kunst. Damals wurde in Trapezount auch der im Abendland bekannte Gelehrte **Basilios Bessarion** geboren. Er war

Theologe und Humanist, Kardinal und (Titular-) Patriarch von Konstantinopel und einer der berühmten griechischen Gelehrten, die im 15. Jh. einen wichtigen Anteil an der Erschliessung der Schriften Platons und weiterer antiker griechischer Autoren im Abendland hatten. Trapezount war im 14. Jh. ein Zentrum der Astronomie und Mathematik, mit renommierten Lehrern wie **Grigorios Chioniadis**, **Konstantinos Loukytis** und dem Kleriker **Manouil**. Die berühmte "Seidenstrasse", die den Fernen Osten mit dem Westen verband, verlief durch den Hafen von Trapezount.

Leider hatte die Konkurrenz durch Byzanz und interne Querelen die Widerstandskraft gegen die osmanische Bedrohung erheblich geschwächt, so dass, nur drei Jahre nach dem Fall von Konstantinopel, Trapezount vom letzten Kaiser David widerstandslos an Mehmed II. übergeben wurde.

In den folgenden Jahren erlebte die griechische Bevölkerung der Stadt und ihrer Peripherie eine beispiellose Islamisierung. Die christlichen Kirchen wurden beschlagnahmt, von den 17 Diözesen der einst rühmreichen Metropole Trapezount verblieben nur noch zwei, und Tausende von Bewohnern, unter anderem der Regionen von **Ofis**, **Sourmena** und **Chaldia**, wurden zwangskonvertiert. Einige von ihnen behielt den pontischen Dialekt als Alltagssprache bei oder wurden zu sogenannten **Kryptochristen** (Menschen mit doppeltem Glauben, auch "Klosti" genannt).

Als erstes echtes Zeichen für die Rückkehr der Griechen in die Stadt kann die Gründung des "**Frontistirion von Trapezount**", der bekanntesten Akademie der Schwarzmeerregion, im Jahre 1682 durch **Sevastos Kyminitis**, gedeutet werden.

Diverse Publikationen des Pontos Griechen

Insbesondere jedoch nach Annahme des **Hati-Humayun** im Jahre 1856, das vielen Kryptochristen erlaubte, ihre wahre Identität zu offenbaren, begannen sich die griechischen Gemeinden wieder zu erholen. Unter Nutzung der strategischen Lage der Stadt wurde diese zu einem der wichtigsten Finanzzentren des Schwarzen Meers. Es war die Zeit, in der drei der vier lokalen Banken in den Händen der griechischen Familien **Kapagiannidis**, **Fostirooulos**, und **Theophylaktos** waren. Es wurden Dutzende von Vereinen und Institutionen, wie unter anderem die "**Bruderschaft der Kromneten**", "**Merimna Pontion Kyrion**", "**Melissa**", "**Proodos**", oder etwa das **Waisenhaus** von Trapezount, gegründet, und viele Zeitungen, wie "**Eleftheros Pontos**", "**Faros tis Anatolis**", "**Ichou tou Pontou**", oder Zeitschriften, wie "**Mavri Thalassa**" der Familie Ktenidis, herausgegeben. Im Jahre 1902 wurde das "**Frontistion von Trapezount**", die führende Bildungseinrichtung des pontischen Hellenismus, komplett neu wiedererrichtet.

Der Anschluss des Osmanischen Reiches an die Mittelmächte und die kurze Bese-

Der Bischof von Trapezount Chrysanthos

tzung der Stadt durch die Russen im Jahre 1916 leiteten das Ende der Blütezeit der Stadt und den Beginn der Verfolgung der Griechen ein. Die emblematische Figur des Bischofs von Trapezount und späteren Athener Erzbischofs **Chrysanthos** bewahrte zwar die christlichen Bewohner vor dem tragischen Schicksal der West-Pontos-Griechen, jedoch waren die Einheimischen auch hier gezwungen, ihre Stadt für immer in Richtung Russland oder Griechenland zu verlassen.

Trapezount bleibt eine Stadt mit vielen Sehenswürdigkeiten aus der Zeit der griechischen Präsenz und viele davon sind in einem guten Zustand erhalten. In einer der Schluchten, die bis ans Meer reichen, befindet sich die Ruine der Festung, der Burg und des Palastes der Grossen Komnenen. Der Gebäudekomplex datiert zurück ins 13. Jh., wie eine Beschreibung von Bessarion aus dem frühen 15. Jh. offenbart. Laut dieser handelte es sich beim Palast und der dazugehörigen Burg um eine prachtvolle Konstruktion.

Auf der Westseite der Stadt befindet sich die Kirche der **“Agia Sophia”**, die vor ein paar Monaten trotz der Proteste von Pontiern weltweit wieder in eine Moschee umfunktioniert wurde. Es ist ein Tempel, der eine prominente Position sowohl unter den Denkmälern der Pontos-Griechen, als auch unter den byzantinischen Denkmälern weltweit einnimmt und verdankt seine Bedeutung einer Vielzahl von historischen und archäologischen Elementen. Die Besonderheit des Tempels liegt im Wesentlichen in den unterschiedlichen Einflüssen, die sowohl aus dem Westen, als auch aus dem Osten stammen. Architektonisch gesehen ist die Kirche eine Kreuzkuppel mit drei auffallend schönen Vorräumen und das Zentrum eines grösseren Gebäudekomplexes. Die Kirche wurde im Jahr 1557 und bis ins 19. Jh. hinein in eine Moschee umgewandelt. Später, nach dem Exodus der Griechen und bis zur erneuten Umwandlung, entstand in den Räumlichkeiten ein Museum.

“**Agios Evgenios**” ist eine ebenfalls wichtige byzantinische Kirche. Erbaut nur 190 Meter östlich der Zitadelle von Trapezount und mit Blick auf die Schlucht, die sie umgibt, zeichnete sie sich durch ihre befestigte Stellung aus. Es ist eine Basilika die in eine kuppelförmige Kirche umkonstruiert wurde. Die Fresken aus dem 14. Jh. im Inneren sind heutzutage weiss getüncht, da der Tempel in eine Moschee namens “Yeni Moschee Juma” umgewandelt wurde.

Im 10. Jh. erbaut und 1461 in eine Moschee umgewandelt ist **“Panagia Chrysokephalos”**. Laut der Legende bezieht sich der Name “Chrysokephalos” (goldener Kopf) entweder auf die Abdeckplatten der Kuppel des Tempels, die zwar aus Kupfer waren, aber aus der Ferne wie Gold

schiienen oder - wahrscheinlicher - auf die Existenz einer Ikone der Jungfrau mit ähnlicher Vergoldung. Während der Ära der Gross-Kommenen war dieser Tempel die Metropolitankirche von Trapezount, Ausführungsort offizieller Zeremonien und Krönungen, grosse Grabstätte und Zufluchtsort in schwierigen Zeiten. In Chrysokephalos sind unter anderem zwei Bischöfe des 14. Jh., **Varnavas** (1333) und **Basil** (1364), und die Mitglieder der Gross-Kommenen-Dynastie begraben. Weitere wichtige byzantinische Kirchen von Trapezount, die zu Moscheen wurden, sind **Agia Anna**, **Agios Andreas**, **Agios Michail**, **Agios Philippos** und **Agios Savvas**.

Sehenswürdigkeiten, aber auch unwiderlegbare Beweise für den Wohlstand der Mitglieder der Pontischen Gemeinde, bilden die auch heute noch erhaltenen Patrienzhäuser und vor allem diejenigen von **Theophylaktos** und **Kapagiannidis**, aber sicherlich auch das **Frontistirion von Trapezount**, ein imposantes neoklassizistisches Gebäude mit ionischen Säulen und Giebeln. Das Gebäude wurde vollständig durch Spenden von Griechen aus Trapezount und der Diaspora erbaut und wird immer noch für schulische Aktivitäten genutzt.

Agios Evgenios, nach der Umwandlung in einer Moschee, im Jahre 1935

Tripolis, Anfang des 20en Jh.

PLATANA

Der griechische Name der Stadt bezieht sich auf den heiligen Hain von Ahornbäumen, der in der Region existierte. Während das Hinterland der Region von Platana eine umfangreiche Islamisierung erlebte, lebten 1914 in den zwei griechischen Quartieren der Stadt 2'000 Griechen und es existierten mindestens drei Kirchen, Taxiarchon, Ag. Grigorios und Ag. Georgios, und das "Frontistirion von Platana", mit Baujahr 1900. Im Hinterland von Platana befindet sich der See und der Fluss Serra. Die Einheimischen waren sehr bekannt für ihre tänzerischen Fähigkeiten und ihre Leidenschaft speziell was "Tik tromachton" anbelangt, sodass man ihnen zu Ehre später in Griechenland den "Pyrrichios" auch Serra genannt hat.

TRIPOLI

Tripolis befindet sich in der Nähe der Mündung des Flusses Harşit, 77 km westlich von Trapezount und 54 km östlich von Giresun entfernt. Der Name der Stadt (Tripolis=drei Städte) entstand aufgrund der Zusammenführung drei bestehender

alter Städte, **Ischopoli, Argyria oder Argyreika und Filokaleia**. Während der Herrschaft der Grossen Komnenen war Tripolis eine der wichtigsten Städte des Reiches. Im Jahre 1461 wurde Tripolis von Mehmed dem Eroberer eingenommen. Nach der Besetzung liessen sich dort die turkmenischen Nomaden Çepni nieder. Die Stadt verlor zunehmend an Bedeutung und zwischen dem 15. und 18. Jh. stagnierte die Bevölkerungszahl.

Die Entdeckung von reichen Vorkommen in der Region führte im 18. Jh. eine Anzahl von Bergleuten aus der Region von **Chalidia** nach Tripolis und verhalf der Stadt zu einem erneuten Aufblühen. Im 19. Jh. existierten in Tripolis zwei Kirchen, die grosse von **Archaggelos Michail**, sowie die kleine byzantinische Kirche, die in einen Felsen gebaut und der **Zoodochos Pigi** (lebenspendende Quelle) gewidmet wurde. Durch Spenden der griechischen Gemeinde wurde im Jahre 1905 die "**Mavridis Schule**" gegründet, die unter anderem aus einer siebenklassigen öffentliche Schule für Jungen und einer fünfklassigen Mädchenschule bestand, 6 Lehrer hatte und von 350 Schülern besucht wurde.

Zwischen 1910 und 1912 verliessen viele Orthodoxe Tripolis aus wirtschaftlichen Gründen und emigrierten nach Russland. Am Morgen des Sonntags, **16. November 1916**, begann die Deportation der etwa 3'000 orthodoxen Christen aus der Stadt. Sie wurden nach "**Brick**", einem verlassenen Armenier-Dorf, wo einst 500 Familien gelebt hatten, versetzt. Vier Monate nachdem sie sich dort niedergelassen hatten breitete sich eine Epidemie aus. Die Überlebenden flohen für 9 Monate nach Russland, bevor die Mehrheit im **April 1919** nach Griechenland übersiedelte.

AMASYA

Die Stadt befindet sich 130 km südlich von Samsun und ist von steilen Bergen umgeben und wird vom Fluss "**Iris**" durchquert. Amasya ist heutzutage eine malerische Oase der Schönheit und Ruhe, mit renovierten Gebäuden und den relativ gut erhaltenen Gräbern der pontischen Königsfamilie der Mithridaten. Im Norden der Stadt, an den Berghängen, befinden sich die bis heute gut erhaltenen **Gräber der Könige**, die immer noch das Interesse und die Neugier der Besucher wecken. Amasya hatte während vielen Jahrhunderten eine bedeutende Stellung, sei es als Geburtsland des antiken Geographen **Strabo**, während der

hellenistischen Zeit, als Hauptstadt des Königreichs der Mithridaten, Hauptstadt der gleichnamigen Provinz während der römischen Herrschaft oder als Sitz eines Bistums in den byzantinischen Jahren. Mitte des 19. Jh. zählt die griechische Gemeinde der Stadt 3'000 von insgesamt 42'000 Einwohnern. Sie verfügte über eine achtklassige Handelsschule, eine Mädchenschule und drei Kirchen, **Ag. Georgios**, **Ag. Charalambos**, sowie die des lokalen Schutzpatrons **Ag. Vassileas**).

Die Gemeinde erlebte dasselbe tragische Schicksal aller christlichen Gemeinden des westlichen Pontos. Diejenigen, die die Verfolgungen überlebten, wurden gezwungen, nach Griechenland zu fliehen. Einen traurigen Ruhm erwarb Amasya aufgrund der in dieser Stadt organisierten sog. **Gerichten der Unabhängigkeit** (*Istiklal Mahkemeleri*) und der schrecklichen Gefängnisse, die dort speziell für die Eliminierung des Griechentums errichtet wurden. Vom Januar 1921 bis zum Zeitpunkt des Bevölkerungsaustausches machten Griechen aus dem gesamten Pontos, die bedeutende Positionen im Handel, in der Wissenschaft und im sozialen Leben ihrer Städte innehatten, die tödliche Erfahrung eines Aufenthalts in den feuchten Zellen dieser Gefängnisse.

Panoramabild von Amasya

Amasya

**ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ – ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ
– ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑ – ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ**

της Έστερ Μένετ*

Νά ευχαριστήσω την Ένωση Ποντίων Ελβετίας, που διοργάνωσε αυτήν την εκδρομή/προσκύνημα και τους συνοδούς από την Θεσσαλονίκη που έδωσαν μια ιδιαίτερη νότα και ατμόσφαιρα σ αυτή τη διαδρομή.

Όταν ξεκίνησε το λεωφορείο μας απο την Θεσσαλονίκη πρωί-πρωί, τα χελιδόνια πετάγανε γυρω απο το φεγγάρι της αυγής. Από εκεί και πέρα, μας συνόδεψαν προς την ανατολή η λύρα και το τραγούδι. Μετά από ώρες ταξίδι – χωράφια με σιτάρι, πρόβατα, δέντρα ανθισμένα – φτάσαμε στην Κωνσταντινούπολη, οπου συναντήσαμε το γκρούπ απο την Ελβετία.

Φύγαμε την άλλη μέρα για Σινώπη. Θα βλέπαμε τελικά για πρώτη φορά τις πατρίδες της Ανατολής. Οι ώρες μέσα στο λεωφορείο πέρασαν ευχάριστα. Γνώρισα ανθρώπους γεμάτους ζωή, θέληση και πίσμα που τους ενώνει η ίδια πικρή ιστορία. Μια ιστορία που σε κάνει να δακρύζεις όταν την ακούς μέσα από τις διηγήσεις των τραγουδιών και τις μελωδίες της λύρας - και όμως, πόσα γέλια, πόσος χορός όλες αυτές τις μέρες.

Μέχρι να φτάσουμε στην Τραπεζούντα, μάθαμε πολλά – για αμαζόνες, για θάλαττα -θάλαττα, για το γλωσσικό ιδίωμα, για τις παρχαρομάνες, για τον Υψηλάντη, για τον Άγιο Αθανάσιο απο την Τραπεζούντα που ίδρυσε τη Μεγάλη Λαύρα στο Αγίον Ορος και άλλα πάρα πολλά....Γνωρίστηκε απο πιο κοντά με τον Κωστίκα και τον Γιωρίκα, αν και πολλές φορές το τέλος του ανέκδοτου το έχασα. Πλούσιο λεξιλόγιο έχει η Ποινιακή!

Μετά την επίσκεψη μας στη Μονή της Παναγίας Σουμελά που είναι τριγυρισμένη από οργιώδη βλάστηση, στο μικρό εστιατόριο γευτήκαμε το χαβίτς και τον παστουρμά και αγοράσαμε λεφτοκάρια. Γενικά πήγαμε σε μέρη οπου τρώγαμε εκλεκτό φαγητό.

Στον γυρισμό τα λέγαμε με τη Μαρία από την Κύπρο. Μιλήσαμε για διάφορα κεφάλαια της ιστορίας. Τελικά είπε η μία:

*αλλά μη βιάζεις το ταξίδι διόλου...
καλύτερα χρόνια πολλά να διαρκέσει.
και γέρος πιά ν αράζεις στο νησί...*

Αλλά ο ποιητής, απάντησε η άλλη, είπε:

*τον θυμωμένο Ποσειδώνα μη φοβάσαι...
τον άγριο Ποσειδώνα δεν θα συναντήσεις..
αν δεν τους κουβανείς μες στην ψυχή σου..*

Όταν φτάσαμε στη Θεσσαλονίκη, έλαμπαν οι τελευταίες ακτίνες του ηλίου που έβγαιναν δειλά-δειλά μέσα από τα σύννεφα. Αλησμόνητη εκδρομή ..

*Μεγάλωσα στην Αθήνα από οικογένεια Ελβετών που εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα. Εδώ και πολλά χρόνια μένω στην Ζυρίχη και διδάσκω γλώσσες για την επιμόρφωση ενηλίκων που φτάνουν στην Ζυρίχη απο όλον τον κόσμο. Πηγαίνω συχνά στο Βόλο...

ΠΟΝΤΟΣ-ΚΥΠΡΟΣ

της Μαρίας Φόστερ*

Έχουν περάσει δυο βδομάδες από τότε που γυρίσαμε από τον Πόντο και μόλις τώρα βρήκα χρόνο για να σε ευχαριστήσω για το όμορφο ταξίδι που οργάνωσες και για το ότι με δεχτήκατε σαν να ήμουν δική σας, πόντια, πέρασα πολύ ωραία αν και μερικές στιγμές μου ερχόταν στο μυαλό η τραγωδία

και ο ξεσπιτομός της δικής μου οικογένειας. Ας είναι...

Διαβάζω άλλη μια φορά το βιβλίο (Ευτυχισμένος που έκανε το ταξίδι του Οδυσσέα) και τώρα το καταλαβαίνω! Άνοιξα και τα βιβλία ιστορίας και διάβασα για πολέμους συμφωνίες και διωγμούς... ακόμα και το φροντιστήριο της Τραπεζούντας βρήκα και το μοναστήρι της Παναγία Σουμελά. Άλλη μια φορά ευχαριστώ. Αν διοργανώσετε κάτι άλλο, στείλε μου ένα μήνυμα θα χαιρόμουν πολύ να σας ξανάβλεπα.

*Η Μαρία γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Κύπρο, όπου έζησε την προσφυγιά. Ζεί με την οικογένεια της στην Ελβετία και διδάσκει Ελληνικά και τον ελληνικό πολιτισμό.

Η ΕΚΔΡΟΜΗ ΜΟΥ ΣΤΟΝ ΠΟΝΤΟ

του Γιωρίκα Ευθυμιάδη*

Όταν ξεκίνησα το ταξίδι για τον Πόντο στις 22.04.2011, ήμουν πολύ ενθουσιασμένος και είχα σχηματίσει κάποιες εικόνες στην φαντασία μου που ήταν τις χαρακτηρίζαν άλλες η νευρικότητα και άλλες η χαρά. Η όλη διαδρομή ήταν πολύ διδακτική και η νευρικότητα που με κυριαρχούσε μετατραπήκε σε χαρά. Η ταξιδιωτική μας συντροφιά ήταν πολύ διασκεδαστική και χαιρόμουν με τους συνταξιδιώτες. Ο καθένας είχε την δικιά του ιστορία από την πατρίδα και ειδικά ο Στράτος, ο οποίος γεννήθηκε στην Πόλη, ήξερε πολλά και μας τα διηγόταν. Είχαμε μια καταπληκτική ταξιδιωτική ομάδα και ο καθένας μας προσέφερε κάτι στο ταξίδι. Από τα πασχαλινά αυγά μέχρι και το τσουρέκι τα είχαμε όλα. Ένα μεγάλο ευχαριστώ στις κυρίες που και αυτά τα είχαν προβλέψει.

Ο Αχιλλέας, ο ξεναγός μας, ήταν ένας άσος στην ξενάγηση, επειδή ό,τι μας είπε

κατά την διάρκεια του ταξιδιού ήταν πολύ κατατοπιστικά και διδακτικά. Οι γνώσεις του για τον Πόντο ήταν τόσο πολλές και στον τομέα της ψυχαγωγίας είναι καταπληκτικός. Μέσα από το τραγούδι του και την κεμεντζέ του Σάββα αισθάνθηκα σαν στο σπίτι μου. Όμως, και ο ίδιος ο Αχιλλέας μας είχε περιορίσει τις μεγάλες προσδοκίες από την αρχή του ταξιδιού και επομένως οι ενδοιασμοί που είχα έγιναν μικρότεροι και η μεγάλη ένταση καταστάλαξε.

Ευχαριστήθηκα πολύ αυτό το ταξίδι και δημιούργησα μια εικόνα του πώς θα μπορούσε να ήταν τότε, γιατί οι ιστορίες των παππούδων μου είναι ακόμα ζωντανές μέσα στην μνήμη μου. Δυστηχώς όπως είπε και ο Αχιλλέας δεν μπορείς πλέον να νιώσεις πολλά από την ατμόσφαιρα των χωριών μας.

Αλλά το ταξίδι και όλη η μεγάλη διαδρομή αξίζει κάθε χιλιόμετρο που διανύεις, είδα την παλιά μας πατρίδα. Ήταν ένα ταξίδι προβληματισμού, διασκέδασης και χαράς. Θέλαμε να δούμε επιτέλους την πατρίδα μας που πάντα ονειρευόμασταν και για την οποία έχουμε ακούσει τόσες ιστορίες. Και ξαφνικά η νευρικότητα που με είχε κυριεύσει στην αρχή του ταξιδιού εξαφανίστηκε. Σαν αποτέλεσμα το ταξίδι αυτό με βοήθησε να έχω πλέον σήμερα περισσότερη κατανόηση και σεβασμό για τον πόνο και όλα όσα έζησαν οι παππούδες μου. Έχασαν όλα όσα αγαπούσαν και τους ήταν σημαντικά. Ένα πράγμα είναι σίγουρο: ότι δεν ήταν η τελευταία φορά που πήγα στην πατρίδα...

*Ο Γιωρίκας γεννήθηκε στην Ελλάδα και ήρθε στην Ελβετία, όπου ζεί και εργάζεται, σε σχετικά μικρή ηλικία. Υπήρξε στο παρελθόν, αλλά είναι και σήμερα μέλος του Δ.Σ., ενώ η κόρη του είναι χορεύτρια της Ένωσης Ποντίων Ελβετίας.

**ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟΝ ΠΟΝΤΟ
(ΜΕΡΟΣ II)**

του Σάββα Τοπαλίδη

26. Απριλίου 2011

Ολη την ημέρα, ποδαράτα ή με το λεωφορείο, επισκεφτήκαμε τα περισσότερα ιστορικά αξιοθέατα της Τραπεζούντας. Ο καθεδρικός ναός της **Αγίας Σοφίας** είναι χτισμένος επάνω σε ένα ύψωμα που δεσπόζει πανοραμικά επάνω από το μεγαλύτερο τμήμα της Τραπεζούντας. Ο Ναός είναι χτισμένος με πρότυπο την Αγία Σοφία της Κωνσταντινούπολης. Σ' αυτήν την Εκκλησία γίνονταν οι στέψεις των Αυτοκρατόρων Κομνηνών, όπως και οι κηδείες τους. Μόνο η αρχιτεκτονική του Ναού θυμίζει την παλιά λαμπρή του ιστορία. Σήμερα λειτουργεί μόνο σαν μουσείο!

Μια "βίλα" η οποία ανήκε στον πιο πλούσιο κάτοικο της Τραπεζούντας, έναν τραπεζίτη που είχε πέντε Τράπεζες δικές του, τοποθετημένη επάνω σ' έναν λόφο "**Ποζ τεπέ**", με εγγλέζικο κήπο, την ονομάσανε οι Τούρκοι σήμερα, το κίосκι του Ατατούρκ! Ο λό-

γος; Επειδή μετά τον διωγμό των Ποντίων, ο Κεμάλ επισκέφτηκε την Τραπεζούντα και διανυκτέρευσε εκεί μια νύχτα. Οι Τούρκοι κάτοικοι της πόλης, του χάρισαν την "βίλα" (!!!) και από τότε της δώσανε και την ονομασία 'Κίосκ του Κεμάλ'.

Η εσωτερική αρχιτεκτονική της βίλας δεν έχει να ζηλέψει τίποτα από παρόμοια ευρωπαϊκά κτίρια. Η διαρρύθμιση είναι τόσο τέλεια που μας άφησε όλους έκπληκτους. Χτίστηκε το 1910 και έχει και... κεντρική θέρμανση! Οσον αφορά την διακόσμηση, η δυόροφη και πανέμορφη βίλα, δεν έχει μείνει μόνο με τα ωραία της παλιά έπιπλα. Η αρρωστημένη φαντασία των εθνικιστών έβαλε το χέρι της και κρέμασε τουλάχιστο πενήντα φωτογραφίες του Κεμάλ και άλλες πενήντα τουρκικές υπέρμετρες σημαίες σε κάθε γωνία, σε κάθε τοίχο! Διαστρέβλωση της ιστορίας!

Έξω από την "βίλα" έχει ένα κατάστημα κοσμημάτων στο οποίο οδηγηθήκαμε αυτομάτως για καφέ και για αναμνηστικά κοσμήματα. Οι πιο πολλοί όμως επισκεφτήκαμε μόνο τις... τουαλέτες του καταστήματος και όχι τα ράφια και τις βιτρίνες!

Η πανέμορφη εκκλησία της Αγίας Σοφίας με τον περίβολο της

Διατηρητέα κτήρια Ελλήνων στο κέντρο της Τραπεζούντας.

Αργά το απόγευμα ξεχυθήκαμε και πάλι στους εμπορικούς δρόμους της Τραπεζούντας, στα παζάρια της, που έσφιζαν από ζωή. Οι τιμές ήτανε για όλους προσιτές, αλλά το έθιμο απαιτούσε... παζάρεμα! προσφέροντας μόνο το ένα τρίτο της αρχικής τιμής "σαν αρχή", αγοράζαμε χωρίς μεγάλη δυσκολία το επιθυμητό αντικείμενο. Όλοι αγοράσανε και κάτι. Προσωπικά εγώ αγόρασα μια μηχανή λήψεως και ένα δερμάτινο σακάκι ενώ η γυναίκα μου προτίμησε τι άλλο; Ένα δερμάτινο φόρεμα. Συνέπεσε να γιορτάζουμε την επέτειο της γνωριμίας μας.

Δυστυχώς και πάλι ο φίλος μας ο Στράτος είχε τρεχάματα. Η γυναίκα του η Αλίκη, έπρεπε να μεταφερθεί επειγόντως στο νοσοκομείο για έναν κοιλόπονο που δεν έλεγε να την αφήσει ήσυχη. Για καλή τύχη όλων μας όμως, δεν ήτανε τίποτα το σοβαρό! Παρ'όλα'αυτά, η διάθεση όλων μας είχε πέσει κατακόρυφα στο μηδέν μέχρι που γυρίσανε από το νοσοκομείο και τους είδαμε να μπαίνουν από την είσοδο του ξενοδοχείου!

Το δεύτερο βράδυ στην Τραπεζούντα, όπως πάντα το περάσαμε κι'αυτό με το καθιερωμένο 'παρακάθ' και 'μουχαμπέτ' (η τουρκική ονομασία του παρακάθ'), στον πρώτο όροφο του ξενοδοχείου στο μεγάλο σαλόνι τελετών. Στο ίδιο ξενοδοχείο δια-

υκτέρευε και ένας άλλος όμιλος Ελλήνων εκδρομικών, που έκαναν την ίδια διαδρομή με εμάς. Οι εκδρομείς αυτοί δεν ήταν Πόντιοι (δεν μπορούν να είναι όλοι τέλειο!!!), αλλά όπως φαίνονταν από το φέρεσίμο τους ήταν μάλλον πολύ θρησκοί! Σκοπός τους ήταν η επίσκεψη της Παναγίας του Μελά. Ίσως λόγω της ηλικίας μου και της... "σοβαρότητας" μου, με διαλέξανε σαν πηγή πληροφοριών. Υστερα από την ανταλλαγή απόψεων που κάναμε, εγώ χωρίς να ρωτήσω πρώτα τους δικούς μας οργανωτές, κάλεσα όλη την παρέα να πάρουμε μέρος στο "παρακάθ"! Έκανα λάθος; Δεν νομίζω. Η συνέχεια της βραδιάς με δικαίωσε! Όλοι ήταν ευτυχησμένοι και έδειχναν ευχαριστημένοι. Χορός, τραγούδι, ενδιαφέρουσες συζητήσεις, καινούριες φιλίες! Όλα πήγαν καλά! Επίσης και ο Γιάννης έπαιξε κεμεντζέ!

27. Απριλίου 2011

Πρωί πρωί φάγαμε το τελείως ποντιακό πρωινό μας με βαριά καρδιά. Η ψυχολογική μας κατάσταση ξανακατέβηκε σχεδόν στο μηδέν γιατί έπρεπε αμέσως μετά να αποχωριστούμε από την μητέρα Τραπεζούντα και να πάρουμε τον δρόμο για μια άλλη επίσης πανέμορφη πόλη του Πόντου, την **Τρίπολη**. Όπως προδίδει και το όνομα, τρεις πόλεις. Χτισμένη επάνω σε τρεις λόφους, τρεις μεγάλες συνοικίες ενωμένες που πήραν το όνομα Τρίπολη.

Ωραιές ακρογιαλιές, αληθινά ζωγραφιστές! Σύγχρονα κτίρια, χτισμένα δίπλα στα παλιά αρχοντικά. Σχεδόν όλη η πόλη φαίνεται από το κάστρο του λιμανιού. Χτισμένο επάνω σε έναν μικρό λοφίσκο που υψώνεται σαν γλώσσα μέσα στο μικρό λιμανάκι που ανεβαίνοντας το, μέτρησα περισσότερα από τριακόσια σκαλοπάτια. Μετά κουράστηκα και σταμάτησα να τα μετράω! Στην κορυφή υπάρχουν τα ερείπια του ιερού Ναού της **Αγίας Βαρβάρας**. Άλλοτε πολιούχου! Τώρα υπάρχουν μόνο τα πέτρινα θεμέλια!

Σ' αυτή την μικρή πόλη, ζούσαν κάποτε οι παππούδες του οδηγού μας Τάσου. Μάλιστα, μου εκμυστηρεύτηκε ότι πήγε και βρήκε το σπίτι του παππού του! Η δε τούρκικη οικογένεια τον υποδέχτηκε ευγενικά και τον κάλεσε να μπει μέσα και να τον φιλοξενήσει. Μου είπε ότι δεν ξαναπήγε γιατί του πονούσε η καρδιά όταν έβλεπε την αδικία της ζωής! Αυτονόητο! Το διάλειμμα ήταν αρκετά μεγάλο. Περίπου μιας ώρας. Αφού ήπιαμε με την ησυχία μας τον καφέ μας και αρκετές από τις γυναίκες περπατήσανε (εννοείται) ξυπόλυτες στην ακροθαλασσιά βρέχοντας τα πόδια τους στα κρύα νερά της Μαύρης Θάλασσας, αφήσαμε πίσω μας και αυτή την πόλη με θλίψη στην καρ-

διά, παίρνοντας τον δρόμο για την επόμενη πόλη που δεν ήταν άλλη από την περιβόητη **Κερασούντα!**

Αριστερά μας ξαπλώνονταν οι απέραντες φυτείες καλλιέργειας φουντουκιών χαμηλές στο μέγεθος, με ένα ανοιχτό χλωμό πράσινο χρώμα και από την δεξιά μας πλευρά η Μαύρη Θάλασσα που έριχνε με θυμό τα κύματά της στην ακρογιαλιά, μ'ένα βουητό που θύμιζε άγριο θηρίο που μούγκριζε σαν να ήταν λαβωμένο! *Την κοίταζα και σκεφτόμουν, πόσα ιστορικά μουσικά να έκρυβε; Πόσες μπόρες να πέρασε μέχρι τώρα;* Την έκανε άραγε φιλόξενη η κακία του κόσμου; Είχα την εντύπωση πως ήθελε να ξεσπάσει επάνω μας! Να μας τιμωρήσει γιατί οι προγονοί μας την εγκατέλειψαν στα χέρια των Τούρκων; *Γιατί;* Ο καθένας μας ως απαντήσει από μόνος του σ'αυτή την ερώτηση της θάλασσας μας. Χαμένος μέσα στις σκέψεις μου γύρω από την πατρίδα δεν κατάλαβα καλά καλά πως φτάσαμε στην Κερασούντα! Το λεωφορείο σταμάτησε σχεδόν πενήντα περίπου μέτρα από την Εκκλησία του Αγίου Νικολάου την οποία στον πηγαϊμό δεν μπορέσαμε να την επισκεφτούμε λόγω των συλλαλητηρίων που είχαν όταν περνούσαμε από εκεί.

Η ελληνική συνοικία, με το κάστρο στο βάθος

Η ελληνική συνοικία της Κερασούντας αρχές 20 αι.

Το παλιό ελληνικό γυμνάσιο κατασκευασμένο το 1913 και το νησί των Αμαζώνων, η αρχαία Αρητιάδα

Κατεβαίνοντας από το λεωφορείο ο Στράτος θέλοντας να βοηθήσει την γυναίκα του, στραβοπάτησε ή σκάλωσε κάπου, και έπεσε φαρδύς πλατύς στην πρασινάδα “αγοράζοντας” το πρώτο οικόπεδο στην Κερασούντα! Να πάρει η οργή σκέφτηκα πάλι ο Στράτος; Αυτόν τον χρειαζόμαστε σαν διερμηνέα! Ένα ομαδικό ΑΑ!!! Ακούστηκε από αυτούς που ήταν αυτόπτες μάρτυρες. Ευτυχώς σηκώθηκε σαν να μην συνέβη τίποτα, σαν είκοσι χρονών παληκαράκι και ξανασάναμε! Στην αντίθετη περίπτωση θα είχαμε μεγάλες δυσκολίες να συνεννοηθούμε με τους ντόπιους κατοίκους οι οποίοι δεν μιλούν τίποτε άλλο εκτός από τούρκικα!

Σε ύψος περίπου εκατό μέτρων από τον δρόμο είναι χτισμένος ο Ναός του Αγ. Νικολάου. Έχει και αυτός μεταβληθεί σε μουσείο. Η μοναδική εικόνα που έμεινε απείραχτη ήταν αυτή του Παντοκράτορα, ζωγραφισμένη στην εσωτερική πλευρά του τρούλου. Όλες οι άλλες αγιογραφίες και οι εικόνες είχαν αφαιρεθεί από τον Ναό. Στην θέση τους έβαλαν παντός είδους και άσχετα το ένα με το άλλο εκθέματα, όπως χαλιά, κιλίμια, μία έκδοση του Κορανιού απο το 1560, νομίσματα από την ελληνιστική, την ρωμαϊκή και βυζαντινή καθώς και οθωμανική περίοδο. Επίσης οικιακά σκεύη διαφόρων ε-

ποχών, όπως και μερικά όπλα παλιάς εποχής. Η καμπάνα του Αγίου Νικολάου συμπεριλαμβάνεται και αυτή ανάμεσα στα εκθέματα. Έχει δε χαραγμένο το όνομα του δωρητή της στην εξωτερική της πλευρά.

Αφού βγάλαμε τις καθιερωμένες φωτογραφίες, επιβιβαστήκαμε στο λεωφορείο για να κάνουμε μια βόλτα μέσα στην πόλη της Κερασούντας. Στο κέντρο της πόλης που είναι και δίπλα στην θάλασσα, υπάρχει ένα μεγάλο σε διαστάσεις μπρούντζινο άγαλμα που παριστάνει ένα γιγαντιαίο φουντούκι, που το μεταφέρουν με τα χέρια σε ανάταση ένας άνδρας και μια γυναίκα. Είναι εντυπωσιακό! Παριστάνει καθώς φαίνεται, μια από τις κυριότερες πηγές οικονομικού παράγοντα της περιοχής, που είναι η καλλιέργεια του φουντουκιού.

Σημειωτέον ότι το όνομα Κερασούς, προέρχεται από το...κεράσι. Από εκεί το έφερε ο στρατηγός **Λούκουλος**, στον Ιούλιο Καίσαρα στη Ρώμη και κατ' επέκταση στην Ευρώπη! Επίσης απέναντι από το λιμάνι της Κερασούντας σε απόσταση ενός και μισού θαλασσίου μιλίου είναι και το νησί των Αμαζώνων, η αρχαία **Αρητιάδα**, αφιερωμένη στον Θεό Αρη από τις Αμαζόνες.

Όταν σταμάτησε το λεωφορείο μέσα στο κέντρο της πόλης, ξεχυθήκαμε προς όλες τις κατευθύνσεις εκμεταλλευόμενοι την ευκαιρία για να αλλάξουμε χρήματα, να δούμε από κοντά τις ατελείωτες βιτρίνες με τα χρυσά κοσμήματα που δέσποζαν όντως επάνω από το μεγαλύτερο μέρος της αγοράς του κέντρου της Κερασούντας.

Η Μαρία κι'εγώ, διαλέξαμε την εξερεύνηση των παρακειμένων "σοκακιών" που εκείνη την ώρα ήταν γεμάτα από κόσμο. Είχε... παζάρι! Για μισή ώρα απολαύσαμε κυριολεκτικά την μοναδική αυτή ατμόσφαιρα του ανατολίτικου παζαριού, με τις μυρωδιές των μπαχαρικών του "κεμπάπ", και των πολύχρωμων εκθεμάτων του παζαριού. Και πάνω απ'όλα τον αφόρητο θόρυβο!! Όταν έφτασε η ώρα, στο συγκεκριμένο σημείο της πλατείας μαζεμένους, μας βρήκε το λεωφορείο που παρά το απαγορευτικό της στάθμευσης παντός είδους τροχοφόρου, σταμάτησε και σε λιγότερο από μισό λεπτό ήμασταν όλοι στις θέσεις μας! Ευτυχώς δεν φαινόταν πουθενά κανέναν τροχονόμος!

Η επόμενη στάση μας ήταν η πόλη της **Ορτούς (Κοτύωρα)**. Εκεί επισκεφτήκαμε τον Ναό της **Υπαπαντής του Χριστού**. Το μεσημερινό μας γεύμα το απολαύσαμε και πάλι στο ίδιο τόπο στάθμευσης όπως και στον πηγαϊμό. Στο μέρος της Αμαζόνας. Με το άγαλμα που νόμιζε κανείς ότι μας περίμενε υπομονετικά σημαδεύοντας μας πάντα με το τόξο και το βέλος της! Εκεί συναντήσαμε έναν άλλον όμιλο από την Θεσσαλονίκη με σκοπό την Τραπεζούντα. Μικροί διάλογοι με τους άλλους εκδρομείς, ερωτήσεις όπως:

- Πήγατε κι όλας; Πως είναι εκεί;
- Για πρώτη φορά κι εσείς; Κάνετε καλό ταξίδι; Γεια σας!

Ο δρόμος ήτανε μακρύς και οι σκέψεις όλων μας πολύ μπερδεμένες! Ζούσαμε ένα όνειρο! Για την **Σαμψούντα** πήραμε τον παραλιακό δρόμο και δεν χορταίναμε να απολαμβάνουμε τις ομορφιές της φύσης! Αριστερά μας και σε μικρή απόσταση το μοναδικό απαλό πράσινο των φουντουκιών που δεν το είδα αλλού πουθενά, στο βάθος ψηλά οι **ποντιακές "Αλπεις"** με τις καταχιονισμένες κορυφές τους, και δεξιά μας η Μαύρη Θάλασσα μας έκανε παρέα με τα αφρισμένα της άγρια κύματα που έσκαγαν τόσο κοντά μας με έναν παταγωδή θόρυβο! *Δεν ξέρω κι εγώ τι θα έδινα, για να μάθω έστω και λίγα από τα μυστικά που κρύβει!* Στην Σαμψούντα κάναμε ένα διάλειμμα περίπου μισής ώρας.

Μόλις σταμάτησε το λεωφορείο, ξεχυθήκαμε όλοι μας προς όλες τις κατευθύνσεις για να απολαύσουμε για μια τελευταία φορά την ατμόσφαιρα του "παζαριού". Τις βαρείες μυρωδιές των ατελείωτων μπαχαρικών που απλωνόνταν επάνω στα πλακοστρωμένα πεζοδρόμια! Τις φωνές των μικροεμπόρων που διαφήμιζαν τα προϊόντα τους με πρωτοφανές πάθος!

Η εκκλησία της Υπαπαντής του Χριστού στα Κοτύωρα (Ορντού)

Σε αξιοθαύμαστη αντίθεση με τους πάγκους του “παζαριού” και την ανατολίτικη ατμόσφαιρα, θα ήταν πραγματική παράλειψη αν δεν ανέφερα και τα ατελείωτα καταστήματα που σαν μια ατελείωτη αλυσίδα προσέφεραν ότι μπορούσε κανείς να βάλει στο μυαλό του. Σε αριθμό υπερείχαν τα κοσμηματοπωλεία που το καθένα είχε τουλάχιστον από... πενήντα μέχρι και εκατό κιλά χρυσά κοσμήματα στις βιτρίνες του!

Ο επόμενος μας σταθμός ήταν η πόλη της **Χάρτσα**. Ένα απλό όνομα. Ιστορικά όμως ένα φρικτό και αξέχαστο όνομα, χαραγμένο στην μνήμη όλων των Ποντίων και των ανθρώπων που γνωρίζουν την ποντιακή τραγωδία της γενοκτονίας των παππούδων μας! Από αυτή την μικρή πόλη ξεκινούσαν τα караβάνια του θανάτου των Ποντίων! Από αυτόν τον τόπο ξεκινούσαν οι θανατικοί ποδαρόδρομοι των προγόνων μας. Από αυτή την μικρή πόλη της Ανατολής σε ατελείωτες φάλαγγες του θανάτου, πεινασμένοι, μισόγυμνοι, ξυπόλυτοι, οδηγούνταν στα χιονισμένα βουνά μέχρι που άφηναν την τελευταία τους πνοή στα αφιλόξενα και παγωμένα μέρη του ορεινού Πόντου. Από εδώ λοιπόν ξεκίνησαν οι 358'000 Πόντιοι που υπέστησαν τον λευκό θάνατο!

Ολόκληρη η παραλιακή Μαύρη Θάλασσα, από την Σινώπη μέχρι την Τραπεζούντα, ήταν το πεδίο δράσης του πίο αιμοβόρου Τούρκου εκείνης της εποχής, ο οποίος είχε σαν στόχο, να εξοντώσει όλους τους Χριστιανούς κατοίκους της περιοχής του Πόντου! Στο τέλος όμως βρήκε και αυτός την τιμωρία που του άξιζε. Φυλάκιση και εκτέλεση από τους ίδιους του τους συντρόφους, κατόπιν διαταγής του φίλου του! Κεμάλ Ατατούρκ!

Από την Χάρτσα μέχρι και τον επόμενο μας σταθμό, παρατηρήσαμε ένα παράξενο φαι-

νόμενο. Όλη η περιοχή ήταν ένα ατελείωτο, περιποιημένο και πανέμορφο δενδροφυτεμένο τοπίο με μηλιές! Λουλουδιασμένες, πανέμορφες! Η λύση του αινίγματος. Όλα αυτά τα δένδρα ήρθανε, εισαχθήκανε από την... Λάρισα! Από τα φυτώρια της Λάρισας. *Γιατί;;;* άγνωστο!

Ο επόμενος στόχος μας ήταν η περιβόητη **Αμάσεια**. Φτάσαμε το απόγευμα στις έξι παρά τέταρτο. Η πόλη της Αμάσειας έχει από την μια πλευρά μια ένδοξη ιστορία, και από την άλλη πλευρά μια μαύρη σελίδα του πρόσφατου παρελθόντος που την σημάδεψε για πάντα! Εδώ στην Αμάσεια είχανε την έδρα τους, τα ανάκτορά τους, οι Πόντιοι Αυτοκράτορες, Μιθριδάτης ο πρώτος μέχρι και τον τελευταίο τον Μιθριδάτη τον έκτο τον Ευπάτορα. Μια μικρή ονειρεμένη πόλη, ειδυλλιακή θα έλεγα, αν δεν την βάραινε το πρόσφατο μαύρο παρελθόν της!

Η πόλη είναι χτισμένη δεξιά και αριστερά από τις όχθες του πράσινου ποταμού με τα ορμητικά νερά του, που διηγούνται θαρρείς, ακατάπαυστα την ταραγμένη και θλιβερή όπως και ένδοξη ιστορία αυτού του τόπου, στο πέρασμα των χιλιετηρίδων! Και οι δύο οι όχθες του πράσινου ποταμού, είναι σκεπασμένες με μια σειρά τεράστιων πλατάνων που χαρίζουν την παχιά τους σκιά στους περιπατητές.

Από την μια πλευρά, εκεί που τελειώνει η κοιλάδα, υψώνονται θεόρατα κατακόρυφα γυμνά γρανιτένια βουνά, που προκαλούν το δέος κάθε επισκέπτη! Σε κατακόρυφο ύψος περίπου 1'500 μ., περιζώνονται τα απόρθητα Τείχη κατασκευασμένα από γρανίτη σε σχήμα δακτυλιδιού που τα καταστύσαν απόρθητα από τον κάθε εχθρό! Για τον κάθε επιδρομέα ήταν καθαρή αυτοκτονία οποιαδήποτε απόπειρα επίθεσης!

Κάτω από τα τείχη και σε ένα υψόμετρο περίπου εξακοσίων μέτρων σώζονται ακόμη και σήμερα οι Τάφοι των Μιθριδατών, σκαλισμένοι μέσα στους γρανιτένιους βράχους. Εντυπωσιακοί, τεράστιοι τάφοι, σιδερόφραχτες σαρκοφάνοι, σήμερα άδειες! *Ποιός άραγε να ήταν ο Ιερόσυλος;* Οι εισοδοί των τάφων, τα αμυντικά τείχη, προκαλούν ειλικρινά δέος και αιχμαλτίζζουν άθελα το βλέμμα του παρατηρητή για αρκετές στιγμές, αναγκάζοντας την σκέψη του να ταξιδέψει στο ένδοξο παρελθόν του Πόντου! Ο από την παγκόσμια Ιστορία γνωστός χαρτογράφος και γεωλόγος **Στράβωνας** γεννήθηκε στην Αμάσσεια (63 π.Χ. μέχρι το 23 μ.Χ.).

Η κατάμαυρη Σελίδα της Ιστορίας της Αμάσσειας για όσους δεν την γνωρίζουν, έχει ως εξής. Κατά την διάρκεια της γενοκτονίας των Ποντίων, υπήρχαν στην πόλη τα στρατοδικεία που καταδίκασαν σε θάνατο δι' απαγχονισμού, όλους τους Πόντιους λόγιους, μηδενός εξαιρουμένου! Η λέξη νομική δημοκρατική υπεράσπιση εκείνο τον καιρό δεν υπήρχε στα τότε τούρκικα λεξικά!

Απαγχονισμένα θύματα Ελλήνων στην Αμάσεια

Κανείς δεν είχε το δικαίωμα να υπερασπίσει τον εαυτό του! Δεν μπορούσε κανείς δικηγόρος να επέμβει. Από την αίθουσα του δικαστηρίου οδηγούνταν οι εις θάνατον καταδικασθέντες κατ' ευθείαν στην κεντρική πλατεία της πόλης όπου και τους κρε-

μούσαν αμέσως από τα χοντρά κλαδιά των πλατάνων που τότε σκέπαζαν την πλατεία! Σήμερα σ εκείνον τον τόπο της ντροπής έβαλαν τι άλλο; ... το άγαλμα του Κεμάλ! Μέσα σε ΜΙΑ ΜΕΡΑ απαγχόνισαν 170 Πόντιους επιστήμονες όλων των κλάδων. Αθώα θύματα των νεότουρκων, το καλοκαίρι του 1921 το έτος ιδρύσεως του... σύγχρονου τουρκικού κράτους.

Αρχοντικά Ελλήνων στην σημερινή Αμάσεια

Δυστυχώς στην Αμάσεια δεν υπάρχουν πια Πόντιοι Έλληνες! Οι Τούρκοι τους εξολοθρεύσαν, και αυτοί που είχαν απομείνει, φύγανε από την πόλη κυνηγημένοι από τα αρχοντικά τους σπίτια που σώζονται ακόμη και μάλιστα προστατευμένα από τον νόμο, ως... διατηρητέα!! Τι ειρωνεία!! Δεν βρήκαμε ούτε έναν Πόντιο Έλληνα στην κάποτε πρωτεύουσα του ποντιακού βασιλείου!!!!

Το ξενοδοχείο (4ων αστέρων) όπου και διανυκτερεύσαμε, σε μια πάρα πολύ ωραία τοποθεσία, είναι χτισμένο επάνω σε έναν λοφίσκο που δεσπόζει την Αμάσεια από ψηλά. Από την ταράτσα του ξενοδοχείου μπορεί κανείς να θαυμάσει το μεγαλείο των κάστρων και των γρανιτένιων τάφων των Μιθριδατών. Η ποιότητα όμως του ξενοδοχείου ήτανε πραγματικά κακή!

28. Απριλίου 2011

Την άλλη μέρα το πρωί στις 28. Απριλίου 2011, μετά το πάρα πολύ μέτριο πρωινό, πήραμε τον δρόμο της επιστροφής για την Κωνσταντινούπολη. Ολοι μας ήμασταν λίγο πολύ κουρασμένοι και βυθισμένοι στις σκέψεις μας. Αρχίσαμε ήδη να επεξεργαζόμαστε αυτά που είδαμε, τις εντυπώσεις μας, αυτά που πήραμε σαν εικόνες μαζί μας προσπαθώντας να δώσουμε απαντήσεις σε δεκάδες ερωτηματικά που μαζευτήκανε στον νου μας, κατά την διάρκεια του προσκυνήματος.

Ο ακούρατος θα έλεγα Τάσος έκανε μια στάση που κράτησε περίπου μια ώρα, για φαί. Ύστερα από μερικές ώρες φτάσαμε στην Κωνσταντινούπολη με ανάμικτα συναισθήματα. *Γιατί*; Ο καθένας μας είχε και τις προσωπικές του αιτίες! Ολοι μας κουρασμένοι και βυθισμένοι στις σκέψεις μας. Φτάνοντας στο ξενοδοχείο όμως, η πραγματικότητα μας προσγείωσε, και μάλιστα κάπως... απότομα!

Το εμπορικό πνεύμα των Τούρκων, αν και δεν μας εξέπληξε, μας ανέβασε όμως την ανδρεναλίνη στα ύψη με την αυθάδεια που

ξεπερνά κάθε φαντασία. Οι πράκτορες του ξενοδοχείου... πούλησαν τα δωμάτια που είχαμε νοικιάσει σε ... άλλους ! Μπροστά στην είσοδο του ξενοδοχείου στέκονταν ένας μεσήλικας που προσπαθούσε με σπασμένα ελληνικά να μας κατευθύνει στην απέναντι πλευρά του δρόμου, όπου ήταν ένα άλλο ξενοδοχείο, κατώτερης κατηγορίας. Αυτά που έλεγε: - αυτό καινούριο ξενοδοχείο, πιο καλό. Παένετε εκεί! Όταν τον ρώτησα με ποιά ιδιότητα απευθυνότανε σ' εμάς, μου απάντησε: εγώ μόνο φίλος είμαι τίποτα άλλο! Επειδή όμως εγώ δεν εμπιστεύτηκα την καλοσύνη του κυρίου, τον έσπρωξα στο πλάι και μπήκα στο προκαθορισμένο και κρατημένο από το τουριστικό γραφείο ξενοδοχείο μας. Ξέχασα να αναφέρω ότι, επειδή ο τύπος σήκωσε την φωνή του και δεν με άφηνε να μπω μέσα, πρώτα τον βούτηξα από τον γιακά και μετά τον... έσπρωξα! Ηθελα να τον δείρω. Ο Αχιλλέας και ο Σάββας ο λυριτζής, πέσανε αναμεταξύ μας και μας χώρισαν. Συγγνώμη! Ημουν κουρασμένος και δεν μπόρεσα να συγκρατήσω τα έτσι κι αλλοιώς στραπατσαρισμένα μου νεύρα. Σ' αυτό το σημείο θέλω να ζητήσω συγγνώμη από όλους τους φίλους και συνταξιδιώτες μου!

Αυτοσχέδιος
ανελκυστή-
ρας
της Ανατολής
στην
Τραπεζούντα

Η επιγραφή του Οικουμενικού Πατριαρχείου

Αργότερα, όταν μοιραστήκαμε στα δύο ξενοδοχεία και συναντηθήκαμε στην υποδοχή, αποδείχτηκε ότι είχα δίκιο εγώ, όσον αφορούσε την ποιότητα του άλλου ξενοδοχείου.

Ηταν τριών αστέρων και οι δικοί μας πήρανε (Γιάννης και Νίτσα), δωμάτια χωρίς... παράθυρα! Όταν την άλλη μέρα το πρωί συναντηθήκαμε όλοι και είδαμε την Νίτσα να κλαίει με αναφιλητά, άρχισα να ψάχνω τον τύπο που οδήγησε και υπέδειξε στους φίλους μας το άλλο ξενοδοχείο. Για καλή του τύχη όμως δεν τον βρήκα. Το μυστήριο που δεν μπόρεσα να εξιχνιάσω όμως ήταν, ότι κανείς από το προσωπικό του ξενοδοχείου δεν τον γνώριζε!!! *να το πιστέψω;* Το βράδυ της άφιξης στην πόλη, πήγαμε όλοι μαζί να φάμε στο **“Κούμκαπι”**. Ένα είδος νυχτερινής ζωής που προσφέρεται στους τουρίστες, και δεν έχει κανέναν άλλο σκοπό από το να ξαλαφρώνει τα πορτοφόλια των αγαθών τουριστών! Το εστιατόριο που φάγαμε ήταν ειδικά για τουρίστες προετοιμασμένο με ζωντανή μουσική και μέτριας ποιότητας φαγητό! Μέχρι και... ρεμπέτικα μας παίξανε! Η μεγαλύτερη μουσική καταστροφή που είχα ακούσει ποτέ! Για καλή

μας τύχη όμως εμείς είχαμε τον Αχιλλέα και τον Σάββα μαζί μας, και έτσι... σώσαμε την βραδιά με την δική μας μουσική!

Όταν πια κουραστήκαμε από τον χορό βγήκαμε να περπατήσουμε, λίγο πριν γυρίσουμε στο ξενοδοχείο για ύπνο. Όλοι οι δρόμοι σ' αυτό το μέρος της Κωνσταντινούπολης είναι γεμάτοι από εστιατόρια ειδικά για τους τουρίστες, με τα τραπέζια απλωμένα πάνω στα πεζοδρόμια και το καθένα απ' αυτά διαθέτει και ζωντανή μουσική. Μη φανταστείτε όμως ότι πρόκειται για ορχήστρα. Δύο τρεις γύφτοι με ένα ντέφι ένα "σαζ" και μια κιθάρα, μαζί με μια μισόγυμνη "χανούμ" που λικνιζότανε στους ρυθμούς του "καρσιλαμά" στημένη επάνω στα τραπέζια προκλητικά, προκαλώντας τους τουρίστες, που της βάζανε χαρτονομίσματα στο στηθόδεσμο ή στην μικροκιλότα της! Σ' αυτό το τμήμα της πόλης που δεν κοιμάται όλη την νύχτα, μπορεί κανείς να χαζεύει με τις ώρες, χωρίς όμως να είναι υποχρεωμένος να καθήσει κάπου και να κάνει την πανάκριβη κατανάλωση! Σιγά σιγά φτάσαμε στο παρκαρισμένο μας λεωφορείο και ο έμπειρος μας οδηγός Τάσος, μας οδήγησε σίγουρα στα ξενοδοχεία μας!

29. Απριλίου 2011

Πρωί πρωί όταν κατεβήκαμε στην αίθουσα του πρωινού, μας περίμενε μια καινούρια έκπληξη! Η αίθουσα ήταν γεμάτη από νεαρούς και νεαρές περίπου 16 με 20 χρόνων από την Ελλάδα, μαζί με τρεις παπάδες και άλλους τρεις συνοδούς. Οι υπόλοιποι ήταν όλοι μαθητές ενόςκατηχητικού σχολείου. Οι κοπέλες όλες ντυμένες με φούστες μέχρι τον...αστράγαλο και πλεχτές μάλλινες κάλτσες μακριές μέχρι το γόνατο! Φορούσαν πουκάμισα με μακριά μανίκια και στο λαιμό κλειστά και διπλοκουμπωμένα! Οσον αφορά το βάψιμο, μάτια, φρύδια, χείλη, ούτε λόγος να γίνεται! Επίσης φορούσαν όλες οι κοπέλες... σκαρπίνια λουστραρισμένα, με κορδόνια! Όλες οι κοπέλες είχανε την ίδια κόμμωση... μακριές πλεξούδες που ιδάναμε μέχρι τους γοφούς! Δεν πίστευα στα μάτια μου!

Όταν επιβιβαστήκαμε στο λεωφορείο, μας υποδέχτηκε με ένα θερμό καλημέρα ένας νεαρός Τούρκος ξεναγός ο οποίος θα μας συνόδευε στην πόλη, εξηγώντας μας τα αξιοθέατα! Σημειωτέον δε, ότι ο νεαρός μας ξεναγός ήταν από την... Ξάνθη! Μεγάλωσε, σπούδασε στην Ελλάδα, και όταν τελείωσε ζήτησε από την αληθινή του πατρίδα την Τουρκία και διορίστηκε σαν διερμηνέας και ξεναγός. Μέχρι εδώ όλα καλά! Ούτε θα τον ανέφερα καν, αν ήταν και κάτοχος των γνώσεων που απαιτούνται για την δουλειά που έκανε. Δυστυχώς δεν ήταν! Μας παρουσίαζε την Τουρκία σαν Γη της επαγγελίας, και την χώρα που τον μεγάλωσε και του έδωσε την ευκαιρία να σπουδάσει, την χαρακτήριζε σαν τριτοκοσμική! Σίγουρα ήταν ένας από τους επικίνδυνους νεότουρκους!

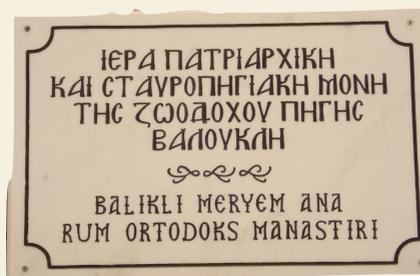

Ένα μέρος των εκδρομέων μπροστά από την Αγία Σοφία της Κωνσταντινούπολης

Εγώ έβραζα από μέσα μου, αλλά δεν εκδηλώθηκα αν και πολύ θα το ήθελα, μόνο και μόνο για να μην χαλάσω και μολύνω την χαρούμενη διάθεση που είχαν όλοι! Πρώτα πρώτα πήγαμε να επισκεφτούμε το “Μπλε τζαμί” που μόνο μια μεγάλη πλατεία το χωρίζει από την **Αγία Σοφία**. Το όνομα του το πήρε από το χρώμα των εσωτερικών τείχων που έχουν χρώμα μπλε. Η είσοδος ήταν ελεύθερη, ενώ για να επισκεφθούμε την Αγία Σοφία, έπρεπε να πληρώσουμε 20 τουρκικές λίρες! Κατά την γνώμη μου το μπλε τζαμί δεν είναι και τόσο σπουδαίο αρχιτεκτονικό αριστούργημα για να πληρώσει κανείς και εισιτήριο για να το επισκεφτεί! Είναι μια άσχημη ατελείωτη αντιγραφή της Αγίας Σοφίας! Το να πληρώσει κανείς όμως έστω και μια δραχμή είσοδο για να δει κάτι που αναμφισβήτητα είναι κληρονομιά της ανθρωπότητας το θεωρώ απαράδεκτο! Ακριβώς λοιπόν γι’ αυτόν τον λόγο αρνήθηκα να μπω στον Ναό της Αγίας Σοφίας, αν και θα το ήθελα πάρα πολύ.

Ετσι λοιπόν περίμενα μπροστά στην μεγάλη πλατεία δύο ολόκληρες ώρες παρακολουθώντας και παρατηρώντας την τουριστική κίνηση που δημιουργήθηκε λόγω του Ναού της Αγ. Σοφίας. Μέτρησα 60 τουριστικά ελληνικά λεωφορεία μέσα σε

δύο ώρες! Αυτό που συμβαίνει μπροστά στον Ναό είναι κάτι το απίστευτο. Ξεπερνά και την πιο ακραία φαντασία. Το οργανωμένο χάος! Μικροπωλητές γύφτοι, παιδιά και ενήλικες, προσπαθούσαν να πουλήσουν στους τουρίστες, κακοφτιαγμένες φτηνές εικόνες,.. ευαγγέλια στα ελληνικά, βιβλία στα ελληνικά, σταυρούς και ό,τι άλλο βάζει ο νους του ανθρώπου! Που και που μάλιστα με επιτυχία! Αξίζει να αναφέρω το γεγονός ότι και οι δύο οι ξεναγοί μας είχανε διπλή υπηκοότητα. Την ελληνική αλλά και την τουρκική. Και οι δύο τους στην Κωνσταντινούπολη. Και οι δύο είχανε μάθει σαν παπαγάλοι το μάθημα τους και μας το σεβρίμανε λες και είχανε καταπιεί... κασέτα μαγνητοφώνου! Κάποια στιγμή που είπε ο ένας απ’ αυτούς ότι η πόλη έχει 85 ορθόδοξους ναούς, δεν άντεξα και τον ρώτησα! – αφού είναι έτσι, τότε σκοπεύει η Τουρκία να επιστρέψει στην Ελλάδα τα κατεχόμενα; Απέφυγε να μου δώσει μια απάντηση... όπως ο διάβολος το λιβάνι! Στο εντωμεταξύ μάθαμε ότι ο Ταγίπ Ερντογάν υποσχέθηκε να επιστρέψει στις Εκκλησίες και σε όλες τις μειονότητες, τις κατασχημένες τους περιουσίες. Εγώ προσωπικά δεν το πιστεύω αν δεν το δω να εφαρμόζεται!

Εσωτερικό της Αγίας Σοφίας. Δέος και συγκίνηση.

Η είσοδος της Πατριαρχικής Μεγάλης του Γένους Σχολής. Περασμένα μεγαλεία και διηγώντας τα να κλαίς...

Ο γύρος της πόλης τελείωσε με την επίσκεψή μας στο πατριαρχείο. Εδώ πρέπει ειλικρινά να παραδεχτώ ότι απογοητεύτηκα πάρα πολύ! Συγκρίνοντας τον Αη Γιώργη με τον Άγιο Πέτρο των καθολικών στην Ρώμη, μοιάζει αναμφισβήτητα με παρεκκλήσι! Τίποτε απολύτως δεν θυμίζει τις παλιές δόξες της Ορθοδοξίας πριν από την άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453! Ο αγαπητός μας Νέπι ρώτησε τον ξεναγό.

-Τι απόγιναν τα καμπαναριά της Εκκλησίας; Εδώ μεταφέρω λέξη προς λέξη την απάντηση του ξεναγού: -Δεν υπήρχαν καμπαναριά στην εκκλησία ούτε πριν από την άλωση!

Στις δύο το μεσημέρι πήραμε τον δρόμο για το "χαβάλιμάνι". Έτσι λέγεται το αεροδρόμιο της πόλης. Εκεί αποχαιρετίσαμε τους τρεις... σωματοφύλακες μας! Ήθελα να πω. Τον Τάσσο τον οδηγό, τον Αχιλλέα τον ξεναγό μας και τον Σάββα τον λυράρη! Μετά από τρεις ώρες πτήση φτάσαμε σώοι και αβλαβείς στην Ζυρίχη.

Επίλογος

Σε κάθε περίπτωση το προσκύνημα στην χαμένη μας πατρίδα, άξιζε τον κόπο να το κάνουμε! Ζήσαμε και δοκιμάσαμε, ανάμικτα αισθήματα, οργή, χαρά, δέος και παράπονο! Δεθήκαμε με καινούριες φιλίες. Χώμα από την πατρική γη, σε μικρά πλαστικά σακκουλάκια πήρε τον δρόμο της επιστροφής μαζί μας σαν ενθύμιο! Επίσης πολύ ενδιαφέρον ήταν το προσκύνημα και για τους μη Πόντιους φίλους μας συνταξιδιώτες, γιατί τους δόθηκε η ανεπανάληπτη ευκαιρία να γνωρίσουν τον ποντιακό χαρακτήρα την φιλοσοφία της ζωής όπως την αισθανόμαστε εμείς οι Πόντιοι, και όλα τα άλλα χαρακτηριστικά που μας ξεχωρίζουν! Οσον αφορά εμένα προσωπικά, δεν το κρύβω ότι για μια στιγμή σκέφτηκα να γυρίσω τις πλάτες μου στην Ευρώπη και να περάσω το βασίλειμα της ζωής μου στην Τραπεζούντα! Και μην ξεχνάτε... **για οτιδήποτε άλλο και αν συμβεί φταίει μόνο ο Σάββας!**

THESSALONIKI – KONSTANTINOPEL – TRAPEZOUNT – THESSALONIKI

von Esther Menet *

Ich möchte mich gerne bei der Vereinigung der Griechen aus Pontos in der Schweiz für das Organisieren dieser Wallfahrt und den Begleitpersonen aus Thessaloniki, die dieser Reise eine besondere Note und Atmosphäre verliehen haben, bedanken.

Als unser Bus früh am Morgen seine Fahrt in Thessaloniki begann, flogen Schwalben um den Mond der Morgendämmerung herum. Von da an haben uns auf der Fahrt Richtung Osten die Lyra und der Gesang begleitet. Nach Stunden der Reise - Weizenfelder, Schafe, blühende Bäume - kamen wir in Konstantinopel an, wo wir der Gruppe aus der Schweiz begegneten.

Am nächsten Tag begann unsere Fahrt nach Sinopi. Also würden wir doch zum ersten Mal die Heimatregionen in Anatolien sehen... Die Stunden im Bus verliefen sehr angenehm. Ich traf Menschen voller Lebensenergie, Willen und Sturheit welche die gleiche traurige Geschichte vereint. Eine Geschichte, die dich zum Weinen bringt, wenn du ihr durch die Liederverse und den Melodien der Lyra zuhörst - und doch, wie viel Gelächter, wie viel Tanz in all diesen Tagen.

Auf der Fahrt nach Trapezount haben wir vieles gelernt – über die Amazonen, den Ursprung des Spruches „Thalatta-Thalatta“, den Dialekt der Pontier, die sog. „Parcharomanes“ (ältere Damen die eine wichtige Rolle während des Alpaufzuges spielen), Ypsilantis, den Hl. Athanasios von Trapezount, der das Kloster „Megisti Lavra“ auf dem Berg Athos gründete und noch

viel mehr... Ich habe „Yiorikas“ und „Kostikas“ (Helden von unzähligen pontischen Witzten) näher kennengelernt, obwohl ich oft die Pointe des Witzes verpasst habe. Der poetische Dialekt hat halt ein sehr reiches Vokabular!

Nach dem Besuch des Klosters Soumela, das von üppiger Vegetation umgeben ist, kosteten wir im kleinen Restaurant, pontische Gerichte wie „Chavits“ und „Pastourmas“ und kauften uns Leftokaria (Haselnüsse). Im Allgemeinen haben wir überall sehr ausgezeichnet gegessen.

Auf dem Rückweg haben wir uns mit Maria aus Zypern unterhalten. Wir sprachen über die verschiedenen Kapitel der Geschichte. Schliesslich meinte eine von uns:
„Doch beeile nur nicht deine Reise. Besser ist, sie dauere viele Jahre; und alt geworden lege auf der Insel an...“

Aber der Dichter antwortete, meinte die andere:

„Den zornigen Poseidon fürchte nicht, solcherlei wirst du auf deiner Fahrt nie finden, wenn dein Denken hochgespannt, wenn edle Regung deinen Geist und Körper anrührt.“

Als wir in Thessaloniki ankamen, glänzten die letzten Strahlen der Sonne die sehr schüchtern durch die Wolken kamen. Ein unvergesslicher Ausflug...

*Ich wuchs in Athen in einer Schweizer Familie, die in Griechenland angesiedelt ist, auf. Seit vielen Jahren lebe ich in Zürich und unterrichte Sprachen in der Erwachsenenbildung, für Leute aus der ganzen Welt, die nach Zürich kommen. Ich fahre oft nach Volos...

PONTOS – ZYPERN

von Maria Forster *

Es ist schon zwei Wochen her, seit wir aus der Pontos-Region zurück sind und erst jetzt habe ich die Zeit gefunden, mich für die schöne Reise, die ihr organisiert habt und dafür, dass ich wie eine von euch aufgenommen wurde, eben eine Pontierin, zu bedanken. Ich verbrachte eine sehr schöne Zeit, auch wenn mir an gewissen Momenten das Leid und die Verfolgung meiner eigenen Familie in den Sinn kamen. Lassen wir es besser sein...

Jetzt lese ich nochmals das Buch („Glücklich, dass er die Reise des Odysseus unternommen hat“) und jetzt erst verstehe ich es! Ich öffnete auch die Geschichtsbücher und habe über Kriege, Abkommen und Verfolgungen gelesen... fand sogar das „Frontistirion von Trapezount“ und das „Kloster Soumela“. Nochmals vielen Dank und falls ihr etwas anderes organisiert, sendet mir bitte eine Nachricht, ich würde mich freuen, euch wieder zu sehen.

*Maria ist in Zypern geboren und aufgewachsen, wo sie auch die türkische Invasion erlebt hat. Sie lebt mit ihre Familie in der Schweiz, wo sie auch die griechische Sprache und Kultur lehrt.

MEINE REISE IN DEN PONTOS

von Yiorikas Eftimiadis *

Als ich am 22.04.11 die Reise nach Pontos antrat, war ich sehr aufgeregt und hatte gewisse Vorstellungen in mir die mit Spannung und Freude gemischt in mir waren. Die ganze Reise war sehr lehrreich und die Spannung hat sich sehr schnell in

Freude umgewandelt. Die Reisegruppe war sehr unterhaltsam und ich hatte meine Freude an den Leuten. Jeder hatte seine Geschichte der Heimat und vor allem Stratos wusste sehr viel zu erzählen. Wir waren eine super Reisegruppe und jeder hat seinen Beitrag zur Reise geleistet. Von den Osteiern bis hin zum Tsoureki war alles dabei. Ein grosser Dank an den Frauen die auch daran gedacht haben.

Achileas unser Reiseführer, war der beste Reiseführer, denn das was er uns auf der Reise erzählt hat war sehr informativ und lehrreich. Sein Wissen über Pontos war dermassen hoch und die Unterhaltung spitze. Durch sein Gesang und dem „Kementze“ von Savvas habe ich mich wie zuhause gefühlt. Aber wie er uns schon am Anfang der Reise die grossen Erwartungen genommen hatte und somit meine Vorstellungen kleiner wurden, ist auch meine grosse Spannung teilweise weg. Ich habe die Reise sehr genossen und mir ein Bild dessen machen können, wie es damals sein konnte, den die Geschichten die meiner Grosseitern mir erzählten sind präsent. Es gab wie Achileas sagte nicht mehr viel zu sehen von den Dörfern. Doch, die Reise und die ganze lange Fahrt war jeden Kilometer wert, ich habe meine alte Heimat gesehen. Es war eine Reise der Besinnung der Unterhaltung und der Freude endlich die Heimat zu sehen von der ich immer geträumt habe und von der alle die Geschichten die darüber erzählt werden. Ich bin die Spannung los die immer in mir war. Und ich habe vom Schmerz den die Grosseitern spürten und dem was sie erlebt haben, heute mehr Verständnis und Respekt. Sie haben alles verloren was ihnen lieb und teuer war.

Eines ist aber ganz sicher: ich war nicht das letzte Mal in der alten Heimat...

*Yiorikas ist in Griechenland geboren und als Kind zu seinen Eltern und Schwestern

in die Schweiz gekommen, wo er mit seiner Familie lebt. Er war in der Vergangenheit und seit 2013 wieder Vorstandsmitglied und Seine Tochter ist Mitglied der Tanzgruppe der Vereinigung.

Από πάνω προς τα κάτω και αριστερά προς δεξιά:

Μαρία Φόρστερ, Γιωρίκας Ευθυμιάδης, Γιωρίκας Νικολαΐδης, Έστερ Μένετ

DIE WALLFAHRT NACH PONTOS (TEIL II)

von Sawas Topalidis (sinngemässe Übersetzung aus dem Griechischen)

26. April 2011

Den ganzen Tag besuchten wir zu Fuss oder mit dem Bus den grössten Teil der historischen Sehenswürdigkeiten der Stadt Trapezounta. Die Kathedrale **Agia Sofia**, welche auf einem Hügel gebaut ist, bietet eine Panoramasicht über den grössten Teil der Stadt. Die Kathedrale ist nach dem Vorbild der Agia Sofia in Konstantinopel gebaut worden. In dieser Kirche wurden die Regenten aus der Familie der Komnenen gekrönt und nach ihrem Tod auch im gleichen Raum begraben. Nur die Architektur der Kathedrale erinnert heute an die glorreiche Epoche. Heute ist die Kirche lediglich ein Museum.

Eine Villa, die dem reichsten Bürger Trapezountas gehörte (ihm gehörten nicht weniger als fünf Banken!) ist auf einem der vielen Hügel der Stadt gebaut und heisst "**Poz Tepe**". Sie hat einen englischen Garten mit herrlicher Aussicht auf das Schwarze Meer; von den Türken wurde sie in Atatürk Kiosk umbenannt. Der Grund dieser Bezeichnung liegt darin, dass Kemal Atatürk, nachdem die Pontier aus der Stadt

verjagt worden waren, eine Nacht in diesem Haus verbracht hatte und ihm danach alle Rechte, inklusive der Besitzurkunde mit der Namensänderung der Villa, zugesprochen wurden - ein herrliches Geschenk als Zugabe für seinen Besuch!

Die Innenarchitektur der Villa steht ähnlichen, modernen europäischen Bauten in gar nichts nah. Die Raumaufteilung und die diversen Einrichtungen brachten uns ins Staunen. Gebaut wurde dieses Schmuckstück im Jahre 1910, und zwar gleich mit... Zentralheizung. Was die Raumgestaltung betrifft wurde hier durch die wirklich kranke Fantasie der Nationalsozialisten ein weiteres Mal die Geschichte verdreht. Mindestens fünfzig riesengrosse Fotos von Kemal Atatürk hängen von der Decke oder sind in lebensgrossen Bildern auf Sockeln gestellt. Dasselbe wiederholt sich noch einmal mit den überdimensionalen Halbmond-Fahnen, welche alle Innenwände der Villa zudecken.

Im Vorhof der Villa befindet sich ein Souvenirladen. Durch einen kleinen Umweg wurden wir absichtlich dort hingeführt, um einen Kaffee zu trinken oder Erinnerungsgegenstände zu kaufen. Die meisten von uns haben allerdings lediglich die Toiletten besucht...

Villa von Kapagiannidis auf Poz Tepe

Höheres Kader der Bank von Kapagiannidis

Spät am Abend ist unsere Gesellschaft, alleine oder in kleineren Gruppen, in die Einkaufsstrassen von Trapezounta gestürzt, um die vife Atmosphäre des Bazars und der diversen Geschäfte zu erleben. Obwohl die Preise für alle Portmonnaies erschwinglich waren, mussten wir bei jedem Geschäft feilschen; so verlangt es die Tradition (Bazar)! Wenn man als Käufer einen Drittel des Anfangspreises bieten würde, könnte man ohne Weiteres das erwünschte Konsumgut ergattern. Ausnahmslos haben alle etwas gekauft. In Feierlaune habe ich für mich eine japanische Kamera und eine schwarze Lederjacke gekauft, meine Frau ein Lederkleid. Schliesslich war es unser Jahrestag!

Erneut hatte unser Freund Stratos einen dringenden Einsatz. Seine Frau Aliki hatte Bauchschmerzen, die sie plagten und nicht mehr aufhören wollten. Aliki wurde zur Untersuchung ins Spital gebracht. Zum Glück war es nichts Schlimmes, sodass sie gleich ins Hotel zurückgebracht werden konnte. Trotzdem waren wir alle wie gelähmt und sassen still in der Eingangshalle des Eser Hotels, bis Stratos und Aliki wieder vor der Eingangstür erschienen.

Den zweiten Abend in Trapezounta verbrachten wir wie üblich mit unserer Hausmusik und geselligem Zusammensein (Parakath) sowie dem Austausch von Tageseindrücken im grossen Saal im ersten Stock des Hotels Eser. Im gleichen Hotel übernachtete gleichzeitig eine weitere griechische Touristengruppe, welche die gleiche Route wie wir absolvierte. Die Teilnehmer waren keine Pontier (nicht jeder kann perfekt sein!). Nach meiner Einschätzung waren es sehr fromme Menschen. Ihr Ziel war das Kloster von Panagia Soumela.

Wahrscheinlich aufgrund meines Alters oder auch meines Aussehens (also seriös!) hat diese Gruppe mich als Informationsquelle ausgesucht. Nach dem obligaten Meinungs austausch habe ich, ohne unsere Gruppenführung zu fragen, die ganze fromme Gruppe eingeladen an unserem Parakath teilzunehmen! War es falsch? Ich glaube nicht. Der Ablauf des ganzen Abends hat gezeigt, dass meine eigenmächtige Einladung der anderen Gruppe richtig war. Es schien mir, dass alle glücklich und zufrieden waren. Beim Tanz, Gesang, bei interessanten Gesprächen und neu geschlossenen Freundschaften lief alles gut. Unser zweiter Lyra-Virtuose Giannes begeisterte uns mächtig mit seinem Spiel und Gesang.

27. April 2011

Am frühen Morgen nahmen wir das echte pontische Proino (Frühstück) schweren Herzens zu uns. Der Grund dieses Gemütsabsturzes war sehr einfach zu verstehen. Nach dem Frühstück mussten wir von Mutter Trapezounta Abschied nehmen, um uns auf den Weg zu einer weiteren sehr schönen Stadt, **Tripoli**, zu machen.

Malerische Strände, wunderschöne Brاندungen, moderne Bauten, die direkt neben den alten Patrizierhäusern aufgestellt sind, vervollständigen das eindrucksvolle Bild der Stadt, welche man von einem direkt am Hafen gelegenen Hügel aus betrachten kann. Hier ist noch die alte Festung zu erkennen, das heisst, was noch vom damaligen Mauerwerk übrig geblieben ist. Um an der Spitze des Festungshügels zu gelangen, muss man fit sein, da über dreihundert Treppenstufen zu erklimmen sind.

Ich zählte nur bis dreihundert und hörte danach auf. Ganz oben angekommen sieht man die Ruinen der Kirche **Hagia Barbara**. Damals war sie die Stadttheilige (Stadtpatronin). Heute sind nur die Fundamente zu erkennen.

In dieser Stadt lebten auch die Grosseltern unseres Chauffeurs Tassos. Er hatte mir anvertraut, dass er das Haus seines Grossvaters besuchen gehe. Die türkische Familie, die nun dieses Haus bewohnt, empfing ihn sehr höflich, bat ihn einzutreten und bewirtete ihn sogleich. Traurig gestand er jedoch, dass er nie mehr hingehen würde, weil die Emotionen sehr stark und schwer zu ertragen seien! Die Pause, die wir in Tripolis einlegten, war ziemlich lang, nämlich fast eine Stunde, sodass wir in aller Ruhe unseren "türkischen Kaffee" geniessen konnten. Hiermit meine ich nur die Männer, weil die Frauen der Gruppe es vorzogen, barfuss in der Brandung des kalten Schwarzes Meeres ihre Füsse zu vertreten. Die Traurigkeit war in allen Gesichtern zu erkennen, als wir diese schmucke Stadt verliessen, um uns am nächsten Ziel unserer siebentägigen Reise zu orientieren. Also zogen wir nach **Kerasunta** (Tr.: Giresun).

Links von uns lagen an den Berghängen die unendlichen Kulturen von Haselnussplantagen, kleingewachsen mit einer hellgrünen Farbe, die sehr sanft und beruhigend wirkte. Auf unserer rechten Seite schmetterte das Schwarze Meer seine schäumend hohen Wellen mit unheimlicher Wucht an die Brandung. Ich verglich, als ich die fast ohrenbetäubenden Geräusche der Wellen wahrnahm, unser Meer mit einer schwer verletzten Bestie.

Das Meer anstarrend fragte ich mich im Stillen, wie viele geschichtsträchtige Geheimnisse der Pontos wohl verberge. *Wie viele menschliche Unwetter hat es schon erlebt?* Sind die Menschen schuld, dass der Axenos Pontos (unfreundliches Meer, ursprüngliche Bezeichnung) auch so wirkt? Ich konnte den Gedanken nicht loswerden, dass unser Meer sich an uns rächen wollte. *Warum?* Das konnte ich ganz leicht nachvollziehen. Wahrscheinlich, weil der Pontos von unseren Ahnen, egal aus welchem Grund, im Stich gelassen worden war, sodass die Türken den ganzen Pontos in ihren Besitz nehmen konnten. *Oder war es anders?* Jeder von uns soll unserem Meer seine eigene Antwort geben.

Uferpromenade und Festung von Tripolis

Sonnenuntergang am Schwarzen Meer

Verloren in meinen Gedanken, die sich nur um unser Mutterland drehten, hatte ich nicht gemerkt, dass wir in **Kerasounta** angekommen waren. Der Bus hielt etwa fünfzig Meter unmittelbar vor der Kirche von **Agios Nikolaos**. Diese konnten wir bei der Hinfahrt nicht besuchen, weil dann (vier Tagen vorher) diverse politische Aktivitäten stattfanden und alle Strassen blockiert waren, sodass wir kurz entschlossen diese Programmänderung durchführten.

Beim Aussteigen aus dem Bus wollte Stratos, anständig und höflich wie er ist, seiner Ehefrau Aiki helfen und übersah selber einen Tritt, sodass er im Nu mit gespreizten Händen und Beinen auf dem Gras und vor den Füßen Aikis lag. Auf Griechisch hätte man gesagt (scherzhaft natürlich): Der hat sich eine Parzelle in Kerasounta gekauft! Ich dachte mir: „*Verflucht, aber nicht er! Ihn brauchen wir als Dolmetscher!*“. Ein Unisono-Seufzer ertönte spontan aus allen Kehlen. Zum Glück stand er wie ein zwanzigjähriger Mann wieder auf, als ob gar nichts gewesen wäre. Erleichtert konnten wir alle den angehaltenen Atem wieder rauslassen. Bei etwaigen negativen Folgen seines Sturzes hätten wir die grössten Probleme mit der Verständigung gehabt, da die Einheimischen fast ausschliesslich Türkisch sprechen.

Lediglich hundert Meter beträgt die Höhendifferenz von der Strasse bis zur Kirche von Agios Nikolaos. Die Kirche wurde von den Türken zum Museum umgewandelt, wie übrigens fast alle Kirchen im Pontos. Natürlich musste man auch hier Eintritt bezahlen, und dies zu einem happigen Preis. Nun gut, die einzige Ikone, die noch ganz und ohne ausgestochene Augen und Kratzer geblieben ist, ist diejenige des Pantokrators, wunderschön in die Mitte der

Kuppel von den Agiographen gemalt. Der Rest der Ikonen wurde von den Räumlichkeiten entfernt, als ob sie Unrat wären. An ihre Stelle hat man allerlei zueinander unpassende Ausstellungsobjekte, wie Teppiche aller Art, eine Koranedition aus dem Jahr 1560 und Münzen der hellenistischen, römischen, byzantinischen sowie der othomanischen Zeit ausgestellt. Zusätzlich fanden sich auch Haushaltgeräte verschiedener Gegenden und Epochen. Das einzige Exponat, das noch zur Kirche gehörte und noch gehört, ist die Glocke, welche den Namen des Donators auf der äusseren Fläche eingraviert trägt.

Nachdem wir die obligaten Erinnerungsbilder mit unseren supermodernen Kameras oder unseren Mobiltelefonen geschossen hatten, stiegen wir in den Bus mit dem Ziel einer kurzen Besichtigung der wunderschönen Stadt. Im Zentrum, wenige Meter vom Meer entfernt, gibt es eine gigantische Statue einer Haselnuss, das Produkt des Pontos schlechthin, die von einem Mann und einer Frau über ihren Köpfen getragen wird. Beeindruckend!

Der Name der Stadt Giresoun ist eine Abwandlung des griechischen Namens Kerassounta (Kerassi = Kirsche). Als einer der Generäle Julius Cäsars, Lukullus, nach seiner Niederlage gegen den pontischen König Mithridates Eupator nach Rom zurückkehrte, brachte er auch die Kirsche nach Europa mit. Im Monat April sollte man Kerassounta besuchen, um die Abertausend Kirschbäume in ihrer Blütenpracht zu geniessen und bewundern und gleichzeitig das Aroma der Kirschblüten einzusatmen; ein unvorstellbares Erlebnis!

Kerasounta

Als wir dem Bus im Zentrum der Stadt entstiegen, liefen wir in alle Richtungen wie kleine Kinder. Wir nutzten die Gelegenheit, um Geld zu wechseln und die unendlichen Schaufenster der Goldschmiede zu betrachten, welche den grössten Teil des Zentrums einnehmen.

Maria und ich entschieden uns für einen Besuch in die naheliegenden Strässchen und Gassen. An dem Tag war der Strassenmarkt (Bazar) sehr intensiv und besonders gross, wie man uns sagte. Für eine halbe Stunde genossen wir im wahrsten Sinne des Wortes die einmalige Stimmung des anatolischen Bazars, den unbeschreiblichen Duft der frischen oder gemahlten Gewürze gemischt mit dem Geruch des Kebab, der in jeder Ecke zum Verzehr offeriert wurde. Zusätzlich mussten unsere Augen eine Menge Farben verarbeiten, in welchen die ausgestellten Waren uns entgegenstrahlten, und auch unsere Ohren waren nicht weniger belastet mit den unerträglichen Klängen, die sich aus allen Ecken laut und unverständlich in unsere Hörorgane bohrten.

Als es Zeit war, uns an einem bestimmten Punkt des Hauptplatzes zu versammeln, musste der Bus-Chauffeur keine Sekunde lange warten; wir waren alle schon da. Ob-

Psomiadion-Sekundarschule in Kotyora

wohl ein Halteverbot signalisiert war, hielt Tassos trotzdem an. In weniger als einer Minute war unsere Schar in den Bus gestiegen, und jeder sass an seinem Platz. Glücklicherweise war weit und breit kein Verkehrspolizist zu sehen.

Unser nächstes Ziel war die Stadt **Ordou** (gr. Kotyora). Dort besuchten wir die Kirche "Christi Himmelfahrt". Das Mittagessen nahmen wir im gleichen Ort ein wie bei der Hinfahrt, nämlich am Amazonenplatz. Die Riesenstatue wartete geduldig auf uns, und die Amazone zielte weiterhin mit ihrem Pfeil auf unseren Bus!

Direkt neben uns parkierte ein weiterer Car aus Thessaloniki, der als Ziel auch Trapezounta hatte. Kleine Dialoge mit den anderen Teilnehmern der neuen Gruppe entstanden, wie: "*Seid ihr schon mal da gewesen?*", "*Wie ist es dort?*", "*Auch ihr zum ersten Mal?*", "*Habt ihr eine gute Reise gehabt?*"

Der Weg war lang und unsere Gedanken total durcheinander. Wir alle lebten einen Traum. Um nach **Sampsounta** zu gelangen nahmen wir die Strasse entlang der Küste und konnten uns wahrlich nicht satt geniessen an der Schönheit der Umgebung und ihrer Natur.

Links von uns, in einer Entfernung von nur ein paar hundert Metern, lagen die Haselnussplantagen parallel zur Strasse soweit das Auge reichte; ein sanftes, einmaliges Grün, welches beruhigend auf das Auge wirkte. Noch nie vorher war ich dieser Nuance der grünen Farbe begegnet. Über die gigantischen Haselnussplantagen erhoben sich die **Pontischen Alpen**. Tatsächlich heissen diese so und sind entsprechend auch mit ewigem Schnee bedeckt. Auch ihrer Gletscher wegen müssen sie ihre europäischen Schwestern um nichts beneiden. Rechts von uns, der Autobahn entlang, begleitete uns das Schwarze Meer, dessen schäumende, riesige und wilde Wellen nur ein paar Meter vom Bus weg mit einem ohrenbetäubenden Lärm das Ufer peitschten. Ich schaute fast in Trance aus dem Fenster und dachte dabei, dass ich einen hohen Preis bezahlen würde, um einige Geheimnisse dieses Meeres zu erfahren.

Als wir in Sampounta ankamen, legten die Organisatoren eine halbstündige Pause ein. Kaum hatte der Bus angehalten, zerstreuten wir uns auf den Strassen, um ein letztes Mal die Atmosphäre des Bazars zu geniessen. Die Luft war auch hier mit den verschiedensten Düften der ausgestellten Gewürze ganz erfüllt; man konnte kaum atmen. Die kleinen, sehr gepflegten Ausstellungsbänke beanspruchten die gepflasterten Bürgersteige auf beiden Seiten der Hauptstrasse fast über einen Kilometer. Die Verkäufer schrien laut und lauter um ihre Waren anzupreisen.

Neben den schmucken Bazarbänken und der anatolischen Atmosphäre, die auf der Strasse herrschte, muss ich gerechterweise ebenso die unendlich vielen, wunder-

schönen Geschäfte erwähnen. Wie eine ununterbrochene, lange Kette hinter den Bazarbänken und in einem Abstand von fast fünf Metern zu jenen, bieten diese ihre Konsumgüter an; alles was man sich wünschen kann. Die meisten sind Schmuckgeschäfte, die mindestens hundert bis hundertfünfzig Kilogramm verarbeiteten Goldes in ihren Schaufenstern ausstellen.

Unser nächstes Ziel war die Stadt **Harza**. Ein einfacher Name wie viele andere. Berühmt-berüchtigt würde man sagen, wenn man die Geschichte dieser Kleinstadt unter die Lupe nimmt; ein furchtbarer Name, der bei allen Pontiern und denen, die die pontische Tragödie und den Genozid an diesem Volk aus den Büchern kennen, unwiderruflich im Gedächtnis eingraviert ist. Von dieser kleinen Stadt aus starteten die Todesmärsche der Pontier, welche nie irgendwo ankamen. Verhungert, halbnackt und barfuss wurden sie auf die verschneiten Berge geführt, bis sie ihre letzten Atemzüge auf den unfreundlichen, zugefrorenen Alpen taten. Von da aus starteten alle dreihundertachtundfünfzig Tausend unserer Ahnen, um den weissen Tod zu sterben.

Die ganze Küste des Schwarzen Meeres von Sinopi bis Trapezounta war das Gebiet, wo der blutrünstigste aller Türken, **Topal Osman**, wütete und das Ziel hatte, alle Christen vom Pontosgebiet zu vernichten. Am Ende fand aber auch er, was er verdiente. Er wurde ins Gefängnis gesteckt und von seinen eigenen Freunden getötet, auf Anordnung seines **innigen Freundes Kemal Atatürk!**

Von der Stadt Harza bis zu unserem nächsten Ziel konnten wir ein merkwürdiges Phänomen beobachten. Die ganze Gegend war wie ein unendliches, gepflegtes, paradiesisch schönes Gärtchen, das mit Apfelbäumen in voller Blüte bestellt war! Des Rätsels Lösung: alle diese Bäume waren Importe von den Baumschulen Larissas in Griechenland. Den Grund hierfür konnte ich bis heute nicht in Erfahrung bringen.

Unser nächstes Ziel war die berühmte **Amasya**. Wir kamen um 17:45 an. Die Stadt hat einerseits eine glorreiche Vergangenheit und andererseits eine schwarze Seite, welche in der nahen Vergangenheit geschrieben wurde und sie für immer gebrandmarkt hat. Diese Stadt war in der Antike Hauptstadt und Sitz der pontischen Könige, der Dynastie der **Mithridaten**, von Mithridates I über Mithridates VI Eupator, also bis ca. 30 v.Chr. Eine kleine verträumte und idyllische Stadt würde ich sagen, wenn man die schwere Last der letzten fast hundert Jahre Geschichte ignorieren würde.

Die Stadt, an beide Ufer des grünen Flusses mit den wilden Wasserläufen gebaut, scheint friedlich, aber die Geräusche des Wassers scheinen die bewegte, traurige sowie die stolze Vergangenheit der letzten

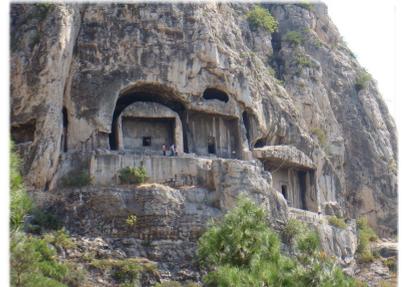
Jahrtausende ununterbrochen zu erzählen. Man muss sich konzentrieren und ganz ruhig den Gewässern lauschen, um sie zu vernehmen. An den Ufern des grünen Flusses sind zwei Reihen von Riesensplatanen angelegt worden, welche ihren dicken Schatten den Spaziergängern spenden.

Auf der Seite wo das Tal endet, geht es steil, fast senkrecht hinauf. Da erheben sich wahrlich immense, nackte Granitfelsen zu unvorstellbaren, fürchterlichen Bergen. In einer Höhe von ungefähr tausend Metern werden sie von einem ringförmigen Mauerwerk umzäunt, sodass jeglicher Angriffsversuch durch den Feind reiner Selbstmord gewesen wäre. Unterhalb dieser Mauer sind die Königlichen Gräber in die Granitfelsen eingemeisselt, gross und beeindruckend, aber leer. *Wer hat die Gräber geschändet?*

Die Grabeingänge und Verteidigungsmauern suggerieren ein Ehrfurchtsgefühl und halten die Phantasie des Betrachters gefangen. Unweigerlich denkt man an die glorreiche Geschichte des Pontos. Von der Weltgeschichte erfahren wir auch, dass der bekannte Kartograf und Geologe **Strabon** in Amasya geboren wurde (63 v.Chr. - 23 n.Ch).

Münzen aus den Zeiten der Mithridaten und die Grabeingänge oberhalb der Stadt

An dieser Stelle möchte ich ganz kurz die Geschichte der letzten 100 Jahre unverblümt erzählen, für alle, die sich dafür interessieren und bis heute nicht die Gelegenheit hatten, sie zu erfahren. Während des pontischen Genozids in Amasya herrschten die Militärgerichte, welche alle Akademiker pontischer Abstammung zum Tod durch Erhängen unwiderruflich und ausnahmslos verurteilten. Der Ausdruck "Rechtsdemokratische Verteidigung" existierte damals auf Türkisch gar nicht. Kein Mensch hatte das Recht, sich zu wehren und zu verteidigen. Kein Anwalt hatte das Recht oder die Möglichkeit in einem Prozess zu intervenieren. Die zum Tode verurteilten wurden direkt vom Gerichtssaal zum Zentralplatz der Stadt geführt und sofort exekutiert. Als Hilfs-Vorrichtung für diese Gräueltat dienten die dicken Äste der damals vorhandenen Platanenbäume des Zentralplatzes von Amasya. Heute haben die türkischen Behörden die Bäume von diesem Ort der Schande weggeschafft und an deren statt eine Statue von Kemal Atatürk aufgestellt. An einem einzigen Tag wurden hier 170 pontische Wissenschaftler aller Fakultäten erhängt, unschuldige Opfer der Neotürken, und zwar genau am Tag der Gründung des modernen türkischen Staates. Leider gibt es heute keine Pontier in Amasya; die damaligen türkischen Machthaber liessen alle umbringen. Ein kleiner Teil der Pontier, die das Glück hatten zu fliehen, kamen nie mehr zurück. Sie hinterliessen Hab und Gut und flohen, nur um ihr Leben zu retten. Ihre Villen und wunderschönen Häuser liessen sie zurück. Diese werden heute unter Denkmalschutz gestellt und dürfen nicht bewohnt werden. Was für eine Ironie!

Tatsächlich konnten wir keinen Einwohner pontischer Abstammung ausfindig machen. Ich fragte mich: Wie ist es möglich, in der ehemaligen Hauptstadt unseres Staates keinen einzigen Pontier zu finden? Das Vierstern-Hotel, in dem wir übernachteten, ist auf einem Hügel mit einer wunderschönen Aussicht über die ganze Stadt gebaut. Vom Hotelfenster aus konnten wir die beeindruckenden Berge mit den Mithridatischen Gräbern sehen. Ansonsten war die Qualität der diversen Dienstleistungen sehr bescheiden.

28. April 2011

Am nächsten Morgen und nach einem mässig guten Frühstück fuhren wir weg von Amasseia und traten den Rückweg nach Konstantinopel an. Wir waren alle mehr oder weniger müde, und jeder von den Teilnehmern war in seine Gedanken versunken. Der Verarbeitungsprozess von allem, was wir gesehen, erlebt oder als Eindruck mitgenommen hatten, hat langsam begonnen. Wir mussten so viele Antworten auf so viele Fragen, welche in unser Kopf gesammelt haben, während unserer Pilgerfahrt geben. Der niemals müde Chauffeur Tassos legte eine Pause von einer Stunde ein, die dem Verzehr des Mittagessens dienen sollte. Anschließend fuhren wir mit dem letzten Ziel vor Augen wieder los, der Metropole Konstantinopel.

Wir kamen mit gemischten Gefühlen im Hotel an. Jeder von uns hatte seine eigene Begründung. Alle waren damit beschäftigt ihre Gedanken zu ordnen, als ein abruptes Bremsmanöver unserer gedanklichen Abwesenheit ein Ende setzte. Wir waren im Hotel angekommen. Die Realität holte uns wieder gnadenlos ein.

Der unternehmerische Geist der Türken, obwohl er uns nicht mehr im geringsten überraschte, liess meinen Adrenalinspiegel in die Höhe schiessen. Mit einer Frechheit, die jegliche Vorstellungskraft übertrifft, hatte das Hotel unsere vor langer Zeit reservierten und im Voraus bezahlten Zimmer nochmals an andere Gäste vermietet! Vor dem Eingang des Hotels stand ein Mann mittleren Alters, der mit seinen dürftigen Griechischkenntnissen versuchte, uns auf die andere Seite der Strasse zu locken, wo es ein anderes Hotel hatte, allerdings eines einer niedrigeren Kategorie. "Geht Ihr hin", sagte er. "Dieses Hotel ganz neu. Besser! Für Sie reserviert!" Als ich ihn fragte, in welcher Eigenschaft er handle, antwortete er: "Ich nur Freund, nix mehr!" Da ich aber von der Güte des Herrn gar nicht überzeugt war, schob ich ihn auf die Seite und trat in unser Hotel ein. Ich vergass zu erwähnen, dass der Herr seine Stimme erhöhte und mich daran zu hindern versuchte, in unser Hotel einzutreten. Also packte ich ihn zuerst am Hals und erst dann schubste ich ihn auf die Seite, um mir und meiner Frau Zutritt zu verschaffen. Bevor es zu einer Keilerei kam, sprangen Achilleas und der Lyraspieler Sawas da-

zwischen und trennten uns, noch bevor ich die andere Hand erhoben hatte. Besser so. An dieser Stelle möchte ich mich bei den Organisatoren und allen Mitreisenden in aller Form für mein unartiges Benehmen entschuldigen. Ich kann es nur so begründen, dass ich müde war und meine Nerven von den Erlebnissen und Eindrücken so strapaziert waren, dass ich mich nicht beherrschen konnte. Später, als wir uns schliesslich in beide Hotels aufteilten und uns wieder vor dem Hoteleingang trafen, stellten wir fest, dass ich im Recht war, was die Qualität des gegenüberliegenden Hotels betraf. Das Hotel hatte nämlich nur drei Sterne. Unsere Freunde Giannis und Nitsa hatten ein Zimmer bezogen, welches... keine Fenster hatte! Als ich am nächsten Morgen beim Frühstück Nitsa heulen sah, ging ich unbemerkt an die Rezeption des Hotels und fragte völlig ausser mir, wo der Typ von gestern sei, der unsere Freunde ins andere Hotel begleitet hatte. Zu seinem Glück konnte ich nicht ausfindig machen. Merkwürdig war aber auch die Tatsache, dass niemand vom Personal den Mann kannte. Na ja, vielleicht war es doch besser so.

Brunnen in
Konstantinopel

Am Vorabend wurde unsere Gruppe nach Kumkapi, einem Vergnügungsviertel, zum Nachtessen gelotst. Wie erwartet war alles überteuert, was mir offen gesagt den Magen umdrehte. Eine Art von Nachtleben, das kein anderes Ziel hat, als die Geldbeutel der ahnungslosen Touristen zu erleichtern. Das Essen war auch sehr schlecht. Jedes Lokal hatte aber Live-Musik zu bieten. Die Musiker spielten für uns oder, besser gesagt, sie versuchten es vergebens. Es war wirklich die grösste musikalische Katastrophe, die ich je gehört habe. Zum Glück hatten wir unsere eigenen Musiker Achilleas und Sawas mitgebracht, sodass der Abend doch noch gerettet werden konnte.

Die Retter des Abends:

Achilleas am Singen, der "Kleine" Sawas am Spielen

Anschliessend spazierten wir alle zusammen diesem Vergnügungsviertel entlang, um einen Eindruck von dessen Nachtleben zu gewinnen. An allen Strassen dieses Viertels findet man ausschliesslich schlechte Restaurants, welche auf die ahnungslosen Touristen zugeschnitten sind. Alle haben die Tische auf die Bürgersteige gestellt und alle bieten Live-Musik. Man

muss sich aber keine Illusionen machen, was die Musik anbetrifft. Es sind keine Orchester, wie wir sie hierzulande verstehen. Es sind lediglich maximal drei Zigeuner und eine Bauchtänzerin, die in den Rhythmen von "Karsilama" und "Tsifteteli" provokativ und einladend ihre Hüften hin und her bewegt und auf die Tische steigt. Anschliessend sind die Touristen wieder dran, Geldscheine in die Microslips und MicroBHs zu stecken. In diesem Teil der Stadt, die niemals schläft, kann man stundenlang herumlungern ohne abzusetzen und die teure Konsumation in Kauf nehmen zu müssen. Langsam machten wir uns auf den Weg zu unserem Bus. Tassos brachte uns dann zum Hotel, wo wir gerne und so schnell wie möglich unter die Decken krochen.

29. April 2011

Am Morgen, als wir den Frühstückssaal betraten, wartete bereits eine Überraschung auf uns. Der Saal war voll von jungen Griechinnen und Griechen zwischen 16 und 20 Jahren. Es waren noch drei Popen und ebenso viele erwachsene Begleiter dabei. Der Rest der Gruppe waren Katecheten. Die Mädchen waren mit langen Röcken bis zu den Fersen, gestrickten Jacken und dicken Wollsocken bis zu den Knien bekleidet (was ich nur vermuten kann, kontrolliert habe ich es nicht). Zusätzlich trugen sie Blusen mit langen Ärmeln, die bis zum Hals zugeknöpft waren. Ausserdem trug keins der Mädchen Make-up. Die Halbschuhe waren auf Hochglanz poliert und, wie es sich gehört, mit Schnürsenkeln ausgestattet. Alle Mädchen hatten die gleiche Frisur, nämlich lange, bis zu den Hüften reichende Zöpfe. Ich konnte es kaum glauben.

Als wir in den Bus stiegen, um eine Stadtbesichtigung vorzunehmen, grüsste uns der neue Touristenführer, der uns den ganzen Tag begleiten sollte, auf perfektes griechisch. Der junge Mann war Türke, wurde aber in Nord-Griechenland, in der Stadt Xanthi, geboren. Dort wuchs er auch auf und studierte anschliessend in Thessaloniki. Als er mit dem Studium fertig war, kam er nach Konstantinopel und suchte bei den türkischen Behörden Arbeit, die er als Dolmetscher und Touristenführer auch kriegte. Ich muss gestehen, dass ich ihn in diesem Bericht gar nicht erwähnen würde, wenn der junge Mann für seine Aufgabe auch die notwendigen Kenntnisse besessen hätte, was leider nicht der Fall war. Er stellte uns den ganzen Tag sein Heimatland, die Türkei, als Paradies und perfekt dar und bezeichnete das Land, wo er geboren wurde und die Möglichkeit zum Studieren erhalten hatte, als zurückgeblieben und Drittweltland. Bestimmt war er einer der radikaleren Neotürken. Innerlich kochte ich vor Wut. Trotzdem liess ich mir nichts anmerken, um die fröhliche Stimmung unserer kleinen Gesellschaft nicht zu verderben.

Zuerst besuchten wir die **Blaue Moschee**, die nur durch einen grossen bepflasterten Platz von der Agia Sofia getrennt ist. Die Moschee heisst blau mangels Phantasie der Namensgeber, die den Namen aufgrund der inneren blauen Bepflasterung gewählt haben. Uns soll das egal sein. Der Eintritt in die Moschee war gratis. Meiner Meinung nach ist es auch kein besonders interessantes Bauobjekt, zu dessen Besichtigung man einen Eintritt bezahlen müsste; eine schlechte, unschöne Kopie der Ag. Sofia, die nie fertig gestellt wurde.

Um hingegen die **Agia Sofia** zu besuchen, mussten wir je 20 neue türkische Lira bezahlen. So etwas erachte ich als unerhört. Man muss zahlen, um ein Stück Weltkulturerbe zu besuchen. Aus Trotz entschloss ich mich, das Wunderwerk der Justinianischen Epoche, welches von zwei griechischen Architekten in lediglich fünf Jahren erbaut worden war, nicht zu besuchen. Selbstverständlich brannte ich innerlich, dieses Bauwerk aus der Nähe zu bewundern. Es sind aber Prinzipien, deren jeder von uns seine eigenen hat, die ein solches Handeln bestimmen.

Zwei Wunder der Weltkultur: Die Blaue Moschee (links) und die Asia Sofia (rechts)

Also wartete ich vor der Kirche auf dem Vorplatz, bis alle zurückgekommen waren. In der Zwischenzeit konnte ich das riesige Verkehrschaos beobachten, das die unzähligen Busse aufgrund des Besuchs bei der Ag. Sofia verursachten. In den zwei Stunden, die ich dort verbrachte, zählte ich 60 griechische Cars; eine unglaubliche Menge. Es ist ein organisiertes Chaos, welches die verrückteste Fantasie übertrifft. Eine Unmenge von Kleinverkäufern, Kindern, Zigeunern, Erwachsenen, deren aber nur Männer, versuchten die ganze Zeit schlecht angefertigte Ikonen, Evangelien und sonstige Bücher auf Griechisch, Kreuzfixe und alles, was man sich vorstellen und auch nicht vorstellen kann, an die Touristen zu verkaufen, ab und zu auch mit Erfolg.

In der Zwischenzeit hatten wir einen weiteren Touristenführer bekommen, auch dieser ein Griechisch-Türke mit doppeltem Bürgerrecht. Beide nun hatten ihre Lektion wie Papageien auswendig gelernt und servierten das auswendig Gelernte, als ob sie eine Tonbandkassette verschluckt hätten. Einmal sagte der eine von beiden, dass in Konstantinopel 85 griechisch-orthodoxe Kirchen vorhanden seien. Sofort konterte ich, ob er wisse, *wann die türkische Regierung gedenke, diese Kirchen an Griechenland zurückzugeben?* Er schwieg. Keine Antwort ist auch eine Antwort. In der Zwischenzeit haben wir erfahren, dass Tayip Erdogan allen Minderheiten sowie den griechisch-orthodoxen Kirche versprochen hat, die beschlagnahmten Güter zurückzuerstatten. Ich persönlich glaube nicht daran, obwohl es eine sehr schöne Geste seinerseits wäre.

Der Stadtrundgang endete mit dem Besuch in **Patriarchion**. Ich muss ehrlicherweise und ohne Umschweife gestehen,

dass ich davon masslos enttäuscht wurde. Wenn man den Agios Georgios mit dem Petrus-Dom in Rom vergleicht, muss man anerkennen, dass der erstgenannte eher einer kleinen Kapelle ähnelt, als dem Sitz der Orthodoxie. Nichts ist zu sehen, was an die Grösse und Glorie der ursprünglichen Orthodoxie vor der Kapitulation Konstantinopels am 6. April 1453 vor den Osmanen erinnert. Unser Freund „Pepi“ fragte den Fremdenführer, wo die Turmglocken der Kirche seien. Seine Antwort lautete: *„Es waren keine Turmglocken vorhanden, auch vor der Besetzung nicht“*. Auch eine Antwort.

Um zwei Uhr nachmittags fahren wir nach Havalimani, so heisst der Flughafen von Konstantinopel. Dort nahmen wir Abschied von den drei Musketieren, pardon, ich wollte sagen, von Achilleas, Sawas und Tasos. Nach dreistündigem Flug landeten wir schliesslich in Kloten, Zürich.

Epilog

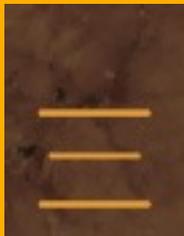
Diese Pilgerfahrt in unsere verloren gegangene Heimat hat sich auf jeden Fall gelohnt. Wir erlebten gleichzeitig oder nacheinander gemischte Gefühle wie Wut, Freude, Ehrfurcht und innerlichen Schmerz. Es sind auch neue Freundschaften entstanden. Als Andenken haben wir ein wenig Erde aus unserer Heimat in kleinen Plastiksäcken mitgebracht. Auch für unsere Freunde, die nicht Pontier sind, war es ein wunderbares Erlebnis. Sie hatten die Gelegenheit, uns näher kennenzulernen, unsere Lebenseinstellung, unseren Charakter und die philosophische Seite unseres Wesens. Was mich betrifft, gebe ich zu, dass ich ganz bestimmt Europa den Rücken kehren würde, um meinen Lebensabend in Trapezounta zu verbringen, wenn ich ein paar Jahre jünger wäre!

Πέτρες και κομμάτια
από φλοιούς δέντρων
μαζεμένα από τα α-
γιασμένα χώματα έξω
από το μοναστήρι της
Παναγία Σουμελά

Steine und Rinden-
stücke gesammelt
ausserhalb des Klos-
ters Panagia Soumela
im Pontos.

*Σην ζεντειάν π' αχπάσκειται, έχει δύο καρδίας,
Το έναν έν τη ζεντειάς, τα' άλλο τα' αρωθυμίας
(παραδοσιακό ποντιακό δίστιχο)*

Τεύχος 7 · Χριστιανάρτς 2014
Ausgabe Nr. 7 · Dezember 2014